

בס"ד

שיעורי

"החיזוק היומיי"

שנמסרו בבית המדרש
"אור חיים" פארשעי

פרשת ויגש

לזכות רפואה שלמה

מלכה בת רחל, מיכאל בן שולמית, יעקב משה בן דבורה שירה
ואברהם יהודה בן שרה רבקה

ש"ידבר נא עבדך דבר באזני אדני", שתמיד בכל עת שארצה, יהיה ליבי ומוחי פנוי ואוכל לבוא ולהתפלל את השי"ת.

ויגש אליו יהודה (מד, יח). אין הגשה אלא תפילה. דיברו פעם תלמידי החתם סופר על אריכות התפילה של רבם. שמע זאת החתם סופר ואמר להם: "מה, אני מאריך בתפילתי? דעו כי מורי ורבי רבי נתן אדלער זצ"ל, בתפילת ערבית של קבלת שבת, אחרי שאנו תלמידיו גם כן לא היינו מקצרים, סיימנו תפילתנו והלכנו לבית המלון ועשינו קידוש ואכלנו וחזרנו לבית המדרש, הוא עדיין עמד לפני מלך מלכי המלכים בתפילתו". וכיצד היתה נראית תפילתו של מרן החתם סופר? את תפלת שמונה עשרה התפלל בלחש לגמרי וקולו לא נשמע, רק שפתותיו נעות, ועמד בלי שום תנועה. וכך סיפר תלמידו הגה"ק בעל ה"קול אריה", שפעם אחת ראה את רבינו מתפלל שמונה עשרה של מנחה ועמד כאבן דומם מבלי להתנועע בשום איבר, ושפתיו מרחשות, ופניו בוערות כלפי אש, ונשתנתה צורתו מזמן לזמן – – – נבהל ה"קול אריה" עד שרצה לשאוג בקול: 'אוי ואבוי', כי דימה שח"ו פרחו נשמתו של רבינו. בפעם אחרת, ראה ה"קול אריה" אדם אחד שעמד בתפילה בלי תנועת אברים, אמר, כי אם היינו מתפללים בדבקות ובכלות הנפש כמו רבינו, היינו רשאים לעשות כמוהו, אולם מאחר שאין לנו במדרגה זו, ממיילא אנו צריכים להתנועע.

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני (מד, יח). הגאון מוילנא שאל את המגיד מדובנא שיבאר לו מדרש פלא בלי משל, כפי שהיה נוהג המגיד. מובא במדרש: אמר יהודה ליוסף, בנימוסינו כתיב, 'ואם אין לו ונמכר בגניבתו', וזה יש לו. ולכאורה, יהודה בא להורות משפטי התורה לפני שניתנה למלך מצרים השולט ומושל בהרבה ארצות ומדינות, תקיף בדעתו, היקבל וישמע חוק העבריים שהם מתי מעט בעולם? האם דבריו יעשו עליו רושם עד שישחרר את בנימין מבית האסורים שנתפס בעוון גניבת כלי יקר מבית המלך? ענה המגיד מדובנא, שלכאורה קשה על עצם הדין של 'ונמכר בגניבתו', היעלה על הדעת שהגנב העומד למכירה פומבית יירכש כעבד האמור לשהות ברשות אדונו, והלא בין לילה לא ישאיר מאומה מרכוש אדונו! והביאור הוא שהתורה מדגישה

ויגש אליו יהודה (מד, יח). ביאר הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע כאשר אדם נגש תחילה אל הבורא בתפלה והודיה על העבר, בלשון 'יהודה' הפעם אודה את- ה', 'ויאמר בי אדני' – ואז הוא מבקש את בקשתו על העתיד, אז בודאי יקבל הקב"ה את בקשתו וישמע את תפלתו.

ויגש אליו יהודה (מד, יח). בילדותו, זכה רבי צבי הירש מלומאו' להכיר את זקנו רבי מנדל מקוצק, שכבר היה אז בערוב ימיו. מדי שבת, היה הסב בוחן את נכדיו, על אף שהיה שרוי אז בהתבודדות ארוכת שנים, ומעניק להם מיני מגדים. בשבת קדש פרשת ויגש, שאל הרבי את נכדו זה: "מדוע נאמר ויגש אליו יהודה? לשם מה היה יהודה צריך לגשת ליוסף?" והילד השיב, כי כשאדם עומד מרחוק אין שומעים היטב את קולו. התרגש הרבי לשמע התשובה, שהיה בה יסוד חשוב בעבודת ה', קרא לנאמן ביתו רבי הירש מטומשוב, ואמר: "שומע אתה את דברי הילד? אם אין מתקרבים – לא שומעים".

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני דבר נא עבדך דבר באזני אדוני (מד, יח). רבנן אמרי הגשה לתפילה (בראשית רבה פרק צג). בספר "תולדות יעקב יוסף" להרה"ק מפולנאה זי"ע (דיבור א') מביא ממורו ה"בעל שם טוב הק' זי"ע על הפסוק: "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו" (תהלים קב, א), משל למלך שאמר ביום שמחתו, שביום זה כל מי שיבקש מלפני איזה בקשה אעשה לו את בקשתו. כל אנשי המדינה באו ובקשתם בפיהם, זה ביקש שיעשה לו המלך טובה בענייני ממונות, וזה ביקש שיתן לו כבוד וכדו'. היה שם חכם אחד שביקש מהמלך שיתן לו רשות לבוא תמיד אל היכל המלך ולדבר עם המלך כל אימת שירצה. המלך נהנה מאוד מהמצאת הבקשה ונתן לו כפי מבוקשו, ונמצא שאחרי שיוכל לבוא בכל עת אל המלך ולדבר עמו, לעולם יוכל לבקש כל מה שירצה, ונמצא שבמבוקשו נכלל כל סוגי הבקשות. זהו הפירוש "תפילה לעני כי יעטוף" – איזהו התפלה שעוטף וכולל בו כל מיני הבקשות, הוא "לפני ה' ישפוך שיחו" – שמבקש דבר זה עצמו שיוכל להתפלל בכל עת אל השי"ת. ובוזה מבאר הכתוב כאן, "ויגש אליו יהודה", שבא להתפלל אל השי"ת. "ויאמר בי אדני", שביקש מאת השי"ת דבר זה עצמו,

ואם אין לו" – שכאשר הגנב מוצע למכירה ברחובה של עיר, עומד הוא ערום ויחף ורעב, שהרי משום כך הלך וגנב לצורך מחייתו, כדברי שלמה המלך במשלי: "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלאות נפשו כי ירעב", ולכן הקונהו יחשוב בדעתו שיקבלו בסבר פנים יפות, יאכילהו וישקהו וילבישהו ולא יגנוב מביתו מאומה, כי בטבעו אינו גנב. יהודה דיבר עם "המלך הנוקשה" בחכמה נפלאה באמרו – בנימוסינו כתוב 'ואם אין לו', וזה יש לו כל טוב, וכשנתפס כגנב מבית המלוכה, אין ללמד עליו זכות ומורגש מזה שבטבעו גנב הוא, ולמה למלך להכניס לביתו גנב, "ישב נא עבדך תחת הנער", והנער הבוגד יעל עם אחיו, שהרי היום ראה גביע ומחר יראה שוהם וספיר ויגנוב אותם והמלך יהיה אשם בכך שהעסיק גנב.

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני... (מד, יח). על פסוק זה שבפתח הפרשה שנינו במדרש רבה: אמר רב סימון: בנימוסין (=בספר החוקים) שלנו כתוב: "אם אין לו – ונמכר בגנבתו" (שמות כב, ב). מדרש תמוה זה נתפרש על-ידי רבי יעקב קראנץ ("המגיד מדובנא") בדרך הבאה: יהודה מבקש בכל כוחו להניא את השליט המצרי מלהחזיק בבנימין אחיו כעבד. משום כך הוא מביא לפניו חוק קדום בדיני גניבה, שגנב הנתפס בחטא ואין לו ממה לשלם – נמכר לעבד, ובעבודתו פורע את חובו לבעלים. ולכאורה, יש מקום לתמוה על חוק זה: כלום ירצה אדם להחזיק בביתו עבד, שהוא גנב ויכול לפגוע שוב ברכושו? אלא ההנחה היא, שהאדם מטבעו ישר והגון, ונאלץ לשלוח יד בגניבה רק מחמת מחסור ומצוקה. ומעתה, שאינו עתיד לסבול מחסור בבית מעבידו, שוב לא ישלח ידו בגניבה. כל זאת – אומר יהודה – נכון לגבי גנב רגיל, שנכשל בחטא מחמת עניו ודלותו. אבל בנימין אחי הוא "בן-טובים", שלא חסר לו דבר בבית אביו. ואם בכל זאת שלח ידו ברכוש הזולת – סימן שהוא מטבעו גנב; וקיים חשש סביר, שהלה יחזור לסורו בהזדמנות הראשונה. כלום יסתכן מישוהו להחזיק בביתו אדם כזה, העלול בכל יום לשלוח ידו בכליו ובכל רכושו?

ויגש אליו יהודה (מד, יח). מובא באלשי"ך 'הק' בעצם מדוע דיבר יהודה אל יוסף כעס? הלא הוא עצמו פסק את דינו "הננו עבדים לאדוני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו" ואילו עתה כאשר הקל יוסף על העונש ואמר רק האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד, נמלך פתאום

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני דבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד, יח). מסביר רבינו האור החיים 'הק' שיהודה התכוון לומר ליוסף 'כי כמוך כפרעה', שלמרות שלב מלכים ביד ה' להטות לעשות את הטוב והישר בעיני ה', מכל מקום יש חשש שהשרים שלו יבואו להטות אותו מדרך הטוב ויעוותו את מחשבתו, ויטו את דעת המלך לעשות כרצון לבם, ולכן מבקש יהודה לדבר באזני יוסף שלא ישמעו השרים ויבואו להטותו. 'כי כמוך כפרעה' שלב מלכים ביד ה', ולכן נמצא ביד ה', ולא כדאי שיבואו השרים להטות את לבו היפך רצון ה'. [מתוך דבריו אלה למדים, שהשרים יכולים לשנות ולהטות את לבו, ממה שהכניס ה' בלבו של המלך].

ויגש אליו יהודה (מד, יח). בס' גנא דפלפי מובא בילקוט שמעוני (רמז קנ): "נכנסו לתוכחות, אמר יהודה אשלוף חרבי ואחריב חורבנות... שיגר יוסף לפרעה שישלח לו שלש מאות גיבורים". יש ליתן טעם, מדוע ביקש יוסף להטיל מוראו דווקא בשלש מאות? ונראה לבאר בדרך פלפול: דהנה איתא בפרשת בחוקותי (ויקרא כו, ח): "ורדפו מכם חמישה מאה, ומאה מכם רבבה ירדופו ונפלו אויבכם לפניכם לחרב". והקשה רש"י, דאין החשבון עולה יפה, דאם חמישה מניסים מאה נמצא שהאחד מניס עשרים, וא"כ מאה מניסים אלפיים ולא רבבה. ויעוין בשפתי חכמים שביאר, שתחילת הפסוק עוסק באדם החלש שבך, היינו

ערבות זו שמדבר יהודה איננה מהשפה ולחוץ אלא ערבות ממשית ומעשית, שמוכן הוא להיות עבד במקומו של בנימין כפי שאומר מפורשות ליוסף, "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני, והנער יעלה עם אחיו" (שם לג'). ולבסוף חוזר יהודה לטענתו הראשונה, "כי איך אעלה אל אבי והנער איננו איתי, פן אראה ברע אשר ימצא את אבי" (שם לד'). או אז מתגלה יוסף לאחיו. מכאן שדאגתו של יהודה לאביו ולאחיו היא שגרמה ליוסף להבין כי הגיע הזמן להתודע לאחיו.

במדרש רבה (צג. ט') מובא "ר' חייא בר אבא כל הדברים שאת קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אחיו עד שאת מגיע ולא יכול יוסף להתאפק, היה בהם פיוס ליוסף ופיוס לאחיו ופיוס לבנימין. פיוס ליוסף, לומר ראו היאך הוא נותן נפשו על בניה של רחל. פיוס לאחיו, לומר ראו היאך הוא נותן נפשו על אחיו. פיוס לבנימין, אמר לו כשם שנתתי נפשי עליך כך אני נותן נפשי על אחיך". כאן מתגלית הדאגה, האכפתיות והערבות בתפארתה, ערבות שבאה ממקור טהור וכל מחשבותיה רק על טובת הזולת ולא על טובת הערב עצמו. ולכאורה קשה להבין את גישתו ותפיסתו של יהודה, איך יתכן שיהודה יהיה מוכן לשעבד את עצמו לעבדות קשה ומסוכנת במקום זר ואכזר, לכאורה איך מתמסר יהודה בנקל לקבל עבדות תחת שחרורו של בנימין, והרי הלכה פסוקה היא, "אין דוחין נפש מפני נפש" (ש"ע סימן תכה סעיף ב') אבל כשנעייין נמצא שהתורה עצמה מבארת את מניעיו של יהודה, "כי עבדך ערב את הנער מעם אביו לאמר..." (בראשית מד. לב'). ערבות בדרך כלל פירושה אחריות, אולם ערבותו של יהודה הייתה שונה ומיוחדת במינה. יהודה חותם על כתב ערבות עם אביו: "אנכי אערבנו מידי תבקשנו", "אם לא הביאותי אליך וחטאתי לך כל הימים" בעוה"ו ובעוה"ב! הוא מוכן להיות ערב קבלן שהתובע יוכל לתובעו לא רק בהיותו בחיים, אלא אף לאחר מיתתו.

והגמרא אומרת: (בבא קמא צב. ע"א) שלאחר פטירת יהודה לא רצו בשמים להכניסו לשיבה של מעלה, עד שעמד משה והתפלל: "שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו", ערבותו של יהודה עברה את כל הגבולות, והרקיעה שחקים והגיעה למושגים רוחניים שאין לנו בהם הבנה ותפיסה, שכן יהודה למרות שקיים את הבטחתו והשיב את

יהודה להתנגד בתוקף רב, לפסק הזה? אלא בתחילה היה סבור יהודה כי הגיעה שעתם להענש על חטא מכירת יוסף, ומידה כנגד מידה לא בטלה, הם מכרו את יוסף לעבד, והריהם נלקחים עתה כולם לעבדים, והצדיקו את דינם, וע"כ אמר מה שאמר, אבל משראה יהודה, שהוא משחרר את כולם, ולוקח דווקא את בנימין לעבד, שבכלל לא השתתף במכירתו אז התברר לו שזו רק סתם עלילת שווא, וע"כ "ויגש יהודה" להתנגד לעלילה זו, בתוקף ובדברים קשים.

ויגש אליו. דבר באזני אדני. (בראשית רבה) יכנסו דברי באזניך: ואל יחר אפך. מכאן אתה למד שדבר אליו קשות: כי כמוך כפרעה. חשוב אתה בעיני כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו – סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה ע"י זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה (בראשית רבה). דבר אחר מה פרעה גזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן. וכי זוהי שימת עין שאמרה לשים עיניך עליו, דבר אחר: כי כמוך כפרעה – אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך (בראשית רבה): רש"י. הדרמה שבין יוסף לאחיו מגיעה לשיאה בתחילת פרשתנו כאשר יהודה ניגש ליוסף ומדבר אליו קשות כדברי המדרש. ומיד לאחר מכן נאמר: "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו" (בראשית מה' א'). וי"ל מה גרם ליוסף להתודע אל אחיו דוקא עתה? על פי דברי רש"י אפשר לומר כי יוסף הבין שאם הוא ימתח את החבל יותר מדי המצב יהיה מסוכן מאוד עד כדי אבדן שליטה וקיים חשש סביר ביותר שאחיו יהרגו אותו ואת פרעה, על כן היה חייב לחשוף את עצמו ברגע זה.

ולכשנתבונן בפשט המקרא נגלה כי בדברי יהודה מוזכרות שתי טענות עיקריות תמימות למדי ולא דברים קשים כדברי המדרש. הראשונה, הדאגה לשלום יעקב "ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו איתנו, ונפשו קשורה בנפשו. והיה כראותו כי אין הנער ומת (אביו מצרתו, רש"י), והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה" (מד. ל'- לא'). טענתו השנייה של יהודה היא הערבות שקבל על עצמו, "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר, אם לא אביאנו אליך וחטאתי לך כל הימים" (שם לב').

שיש לו ערך מוגדר, אלא מדובר בגביע מיוחד שבעזרתו מנחשים, ולגביע כזה אין ערך כספי! בספר "פניני קדם" מביא בשם "לקוטי שושנים" שענין אחד מתרץ בשני: אם יהודה היה אומר לו "שלם ישלם", באמת היה יוסף יכול לדחותו בטענה שלגביע אין ערך כספי. לכן אמר לו יהודה: "אם אין לו ונמכר בגנבתו", ואומרת הגמרא (קידושין יח ע"א) "גניבו חמש מאות, ושווה אלף – אינו נמכר כלל". לכן טען לו יהודה טענת "ממה נפשך": אם תסכים – אזי "שלם ישלם", ואם תאמר שלחפץ הגנוב אין ערך – אזי גם לבנימין אין ערך ואם כן עליך לשחרר אותו.

ויגש אליו יהודה ויאמר (מד, יח). דיבר אליו קשות. (רש"י). קשה לכאורה להבין את טענות יהודה ליוסף: הרי יהודה עצמו הציע ליוסף עונשים חמורים יותר, כמבואר בסוף פר' מקץ (שמי שיימצא הגביע בידו יומת, והשאר יהיו לעבדים), ויוסף הוא שהציע להקל ולקבוע שגונב הגביע יהיה לעבד והשאר ישוחררו. מתרצים המפרשים (אור החיים והעמק דבר בסוף פרשת מקץ), שתחילה חשב יהודה שכל עניין הגביע הוא גזירת שמים, מידה כנגד מידה משום מכירת יוסף, ולכן לא התנגד ואף הציע הצעות מחמירות. אך כשראה שהשליט המצרי מתעתד להשאיר דווקא את בנימין, היחיד שלא השתתף במכירה, הסיק יהודה שאין כאן אלא מזימה גרידא של שליט מצרים, שיש להילחם נגדה באמצעי ה"השתדלות" הרגילים, ולכן דיבר אל יוסף כפי שדיבר.

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני (מד, יח). "אמר ר' יוחנן: בשעה שתפס יוסף את בנימין, אמר לו יהודה: בנימין אתה תפוס ושלוש יש בבית אבא? מיד כעס יהודה ושאל בקול רם, והלך קולו ת' פרסה – עד ששמע חושים בן דן וקפץ מארץ כנען ושאלו שניהם יחד ובקשו ארץ מצרים להפך וכו'. אמר ר' לוי: אף אחיו, כיון שראו יהודה כועס, אף הם נתמלאו חימה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים וכו'. מה עשה יוסף באותה שעה? אותו עמוד של אבן שהוא יושב, עליו בעט בו ועשאו גל של צרורות, אמר יהודה: גם זה גיבור כמותנו! באותה שעה אחז יהודה החרב ובקש לשלפה ואינה נשלפת, אמר: בודאי ירא שמים הוא!" (ילקוט שמעוני תורה, רמז קנ).

בנימין בחזרה אל אביו. מכל מקום ערבות זו עכבה את כניסתו לישיבה של מעלה. ומכאן הוכיחו חז"ל: (מכות יא. ע"ב) שנידוי אפילו על תנאי צריך התרה.

לכאורה עלינו להבין מהו משמעות המושג "ערבות"? ערבות הוא מלשון ערוב, וכן מלשון עירוב. כשרוצים לאחד את כל העיר עושים עירוב. ועירוב הוא מלשון עירוי – מעורים זה בזה. אם יהודה קיבל ערבות על בנימין הוי אומר שיהודה מעורב והוא חלק בלתי נפרד מבנימין. וכך היא ההלכה בדיני ערבות, אדם הערב לחברו, ועל סמך ערבותו של ראובן מקבל שמעון את סכום הכסף. פירוש הדבר שראובן עצמו לווה את הכסף ומעבירו לשמעון. (רשב"ם ב"ב קעג ע"ב) ולכן כשיש קושי ללווה לפרוע את הכסף, ואף אם יש ללווה קושי לגבות, כגון שהלווה או נכסיו נמצאים במדינת הים, או כגון שהלווה אדם אלים שאינו מציית לבית דין, יכול המלווה לגבות את כספו ישירות מראובן הערב, גם מבלי שניסה לתבוע תחילה את הלווה. (שו"ע קכט. י"א).

ואם כך מאחר ויהודה הוא ערב עבור בנימין הרי שהם כגוף אחד, אין כל הבדל אם בנימין ישב במצרים או יהודה? הלא שניהם מהווים יחידה ואינם אלא כאחד. והרי זה דומה לשליט שיבקש מעבדו שיד ימינו יעבוד דווקא, הייתכן שתתנגד היד ותאמר: לא! שכני יד השמאל תעבוד אצלך? כן העניין כיון שיהודה נקשר לבנימין בקשר נפשי שאין למעלה ממנו, ממילא אין עוד מקום לשאלה שאין דוחין נפש מפני נפש. שכן אין כאן ב' נפשות, הם התחברו והפכו לנפש אחת. "עם ישראל ערבים זה לזה".

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני (מד, יח). נאמר בבראשית רבה צג ו': "אמר רבי סימון בנימוסין שלנו כתיב (שמות כב, ב) 'ואם אין לו ונמכר בגנבתו', וזה יש לו לשלם". קשה, הלא יהודה רוצה לפטור את בנימין מ'ואם אין לו ונמכר בגנבתו' על ידי תשלום הגנבה, אם כן היה עליו להקדים את הרישא של הפסוק שהוא עיקר טענתו: "בנימוסין שלנו כתיב 'שלם ישלם'" (אמנם יש מהדורות של המדרש שבהן כן מוזכר הפסוק מראשיתו). ועוד יש להקשות: מה מועילה טענת יהודה כי יש ביד בנימין לשלם את גנבתו, והרי יוסף יכול להשיבו כי אין מדובר בחפץ רגיל

כעסתי"..." ובזה הסתיים הענין כליל, משני הצדדים... עוד סיפר ששמע מאחד מתלמידי הרב שטיינמן שהיתה שנה אחת שהיו בחורים צעירים שובבים עם מרץ רב, שהפריעו רבות בשיעור... אמר להם הרב שטיינמן: "למה אתם רוצים שאני אעשה דבר שאף פעם לא עשיתי ואני אצעק עליכם"...

ויאמר בי אדני (מד, יח). דרש רבי חנוך צבי הכהן רבה של בנדין: ניגש יהודה אל יוסף בגודל אהבה ואומר לו "בי אדני", כאומר: הלא אתה ממש בי, בתוכי, שנינו כאיש אחד, וכך נתעוררה אהבה בליבו של יוסף, "כמים הפנים לפנים", עד שהתוודע אל אחיו..

ויאמר בי אדני (מד, יח). אחד מתלמידי הבעל שם טוב קרא פעם בספרים שמי שנמנע מלדבר 40 יום זוכה לראות את אליהו הנביא, החליט התלמיד כי ההשקעה שווה והתחיל לשתוק במשך ארבעים יום, עברו הימים והוא מחכה לבואו של אליהו אבל לצערו הגדול הוא לא זוכה, הלך לבעל שם טוב והתלונן, "רבי, אני כבר ארבעים יום לא מדבר ולא זכיתי לראות את אליהו הנביא, אומר לו הרבי "בא אתי" הם יוצאים ביחד והרבי פונה לאורות הסוסים שמחוץ לבית הכנסת, הרבי ניגש לאחד הסוסים ומתחיל ללטף אותו ואז פונה לתלמיד ואומר לו "אתה רואה את הסוס הזה הוא כבר 40 שנה לא מדבר וגם לא זכה לראות את אליהו הנביא".

בשבועות אלו אנו קוראים בתורה את הסיפור של יוסף ואחיו, האחים כבר חזרו אליו עם בנימין כבקשתו, אך בדרכם חזרה לביתם מתגלה גביע הכסף של יוסף באמתחתו של בנימין והם מוחזרים למצרים, השבוע נקרא איך שיהודה ניגש ליוסף לשכנעו שישחרר את בנימין גם במחיר השארתו של יהודה כעבד במקומו, את דבריו עם יוסף פותח יהודה במילים "בי אדוני".

בחסידות מוסבר שיש משמעות רוחנית פנימית לגישתו של יהודה ליוסף, אחי יוסף היו רועי צאן כי זו היתה הדרך הכי נוחה לעבוד את השם, מבלי להיות מעורבים יותר מדי בעולם, לוקחים את הצאן לרעות בשדה ואפשר לשבת לעבוד את השם בשקט ובשלווה, לנגן ניגונים ולהתבונן ביופי הבריאה, יוסף לעומתם היה מאוד מעורב בעולם, הוא היה משנה למלך מצריים אחראי על כל

ויש להקשות על דברי המדרש, והלא חושים בן דן חרש היה, ואם כן כיצד שמע את צעקתו של יהודה בארץ ישראל? ו"ל כי לכשנעיין נמצא שהתורה עצמה מבארת את מניעיו גישתו ותפיסתו של יהודה, איך יתכן שיהודה היה מוכן לשעבד את עצמו לעבדות קשה ומסוכנת במקום זר ואכזר, לכאורה איך מתמסר יהודה בנקל לקבל עבדות תחת שחרורו של בנימין, והרי הלכה פסוקה היא, "אין דוחין נפש מפני נפש"? (שו"ע סימן תכה סעיף ב'). אין זאת אלא בהיות התחייבותו של יהודה: "כי עבדך ערב את הנער מעם אביו לאמר..." (בראשית מד. לב). ערבות בדרך כלל פירושה אחריות, אולם ערבותו של יהודה הייתה שונה ומיוחדת במינה. יהודה מקבל על עצמו ערבות בעלת משמעות: "אנכי אערבנו מידי תבקשנו", "אם לא הביאותי אליך וחסאתי לך כל הימים" בעוה"ז ובעוה"ב! הוא מוכן להיות ערב קבלן שהתובע יוכל לתובעו לא רק בהיותו בחיים, אלא אף לאחר מיתתו. ויהודה נתון היה באותה שעה בצרה גדולה, שהרי זכר היטב שאם לא ישיב את בנימין אחיו ליעקב אבינו – יפסיד את שני העולמות, העולם הזה והעולם הבא! ומתוך צרתו פנה בצעקה נוראה מקירות ליבו לריבון העולמים שסייע בידו, וכמאמר הפסוק: "צעק לבם אל אדני..." (איכה ב. יח').

צעקתו זו של יהודה לא היתה צעקה רגילה הנשמעת לאוזן, צעקתו של יהודה היתה צעקה הבוקעת מקירות לבו, צעקה רוחנית שגם אדם שאינו שומע באוזניו יכול לשמוע ולחוש זעקה זו. אשר על כן גם חושים בן דן שהיה חרש שמע את זעקתו של יהודה שבקעה מקירות לבו כמאמר המדרש.

ידבר נא עבדך דבר באזני אדני (מד, יח). מובא במעשה ה' על דרך הצחות, אמר יהודה ליוסף: יקום אותו העבד שרדף אחרינו וילחש לך באזנך, שהרי מי כמוהו יודע שכל דבריך עלילות המה שאין להן שחר.

ואל יחר אפך בעבדך (מד, יח). סיפר הרה"ג ר' גדליה הוניגסברג שליט"א: שמעתי מתלמידיו של הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהיו פעם בחורים בישיבה לצעירים שניסו ב"מאמץ" מיוחד להוציא את הרב שטיינמן משלוותו... לפתע הרים הרב שטיינמן את עיניו ואמר להם "אף פעם לא

הצער, בטרם יהא סיפק בידינו לספר לו את סיבת הדבר...

אם לא ירד אחיכם הקטון אתכם לא תוסיפון לראות פני (מד, כג). מסופר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א שאמר: אותם צדיקים הדואגים רק לעצמם ולעולם הבא שלהם, אומר להם הקב"ה "אם לא ירד אחיכם הקטון אתכם" אם לא תתאמצו גם בשביל אחיכם הפשוטים וקטני הדרגה, אין לי חפץ בכם. "ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו"... (מזה, א) כתב

רש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם". במדרש מובא: אמר רב שמואל בר נחמן, לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר "הוציאו כל איש מעלי"? אלא כך אמר יוסף בלבו: מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים. (תנחומא) בחור חתן, הגיע לפני הגר"ש אלישיב זצ"ל ושאלתו בפיו: "עוד יומיים אני צריך להתחתן, והנה אמי הגיעה אתמול לבית הכלה כנהוג אצלנו, וגילתה שהסגנון שלה הוא לגמרי אחר משלנו, וטוענת שעלי לעזוב מיד את השידוך, כי לא יהיה לי טוב עם הבית הזה. השיב לו הגר"ש: "אתה צריך לדעת שלעזוב שידוך זה שפיקות דמים, ובמיוחד שהכלה כבר עשתה את כל ההכנות הנדרשות לחתונה, איזו הלבנת פנים ואיזה בזיון גדול יהיה לה... ומה שאתה אומר בשם אמך, "אתה" הוא החתן ו"אתה" צריך להחליט, ולא מעניין אותך מה שאחרים אומרים לך"... שאל שוב החתן: "ומה אעשה עם טענת אמי שאומרת שלא יהיה לי טוב"... השיב הגר"ש: "על זה היה אפשר לדון קודם האירוסין, אבל במצב של היום זה שפיקות דמים". והפטיר הגר"ש: "אני לא אומר לך מה לעשות... רק אתה רוצה שאני אעזור לך לבטל את השידוך... בזה אני לא יכול לעזור לך..." (עפ"י משנת הגר"ש)

פעם אירע בבית הכנסת בשבת, שילד "בר - מצוה" עלה לתורה, אך את ההפטרה קרא מאד בלחש. שאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי האם יצאו ידי חובה? השיב על כך רבי חיים: אלמלא איסור הלבנת פנים של הילד, היה מצווה שיקראו שוב את ההפטרה, אבל עתה יצאו בדיעבד ידי חובה אף שרובם לא שמעו, אך מכיון שהיה מנין של אנשים ששמעו, יצאו ידי חובה. והוסיף רבי

הכלכלה המצרית וניהול כל ענייני המדינה, ולכן כתוב שיוסף הכיר את אחיו והם לא הכירוהו, הוא הכיר את דרך עבודת השם שלהם אבל הם לא הכירוהו כי הם לא יכלו להאמין שאפשר להיות כל כך מעורב בעולם ובכל זאת להיות מחובר לקב"ה, לאחר שראו את התנהלותו של יוסף ניגש אליו יהודה כנציגם של כל האחים ואומר לו "בי אדוני" אנחנו מודים שדרךך היא הנכונה, לחיות בתוך העולם ולא בבריחה ממנו והלוואי שדרךך תדבק בנו וגם אנחנו נלמד מהתכלית היא לגלות את האלוקות גם בעולם הגשמי.

המסר הוא ברור, הקב"ה הביא אותנו לעולם כדי שנעשה מהעולם החשוך והמבולגן ארמון מפואר שיהיה ראוי להשראת השכינה, את הארמון הזה אנחנו בונים באמצעות מצוות ומעשים טובים בפועל, היהדות מלמדת אותנו שהרוחניות האמתית היא דווקא באמצעות המצווה הגשמית, השאיפה שלנו צריכה להיות שנחיה בתוך העולם הגשמי עם הרבה שפע אבל אסור לנו לשכוח שאת הגשמיות הקב"ה נותן לנו על מנת לעשות ממנה רוחניות.

אדוני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח (מד, יט). מובא ב"אברבנאל, דמשק אליעזר", באמת לא מצינו בפרשה שיוסף שאלם "היש לכם אב או אח", ברם זאת הייתה טענת יהודה ליוסף, כלום שאלתנו היש לכם אב או אח, הרי אנו לבד ענינו לך זאת, וזהו הוכחה שאין אנו מרגלים, כי א"כ היינו מעלימים ממך כל הפרטים האלו.

יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן, ואחיו מת. "ואחיו מת" - אדם ודאי (=דובר אמת) כיהודה יאמר דבר, שאינו ברור לו (כדבר אמת)? אלא כך אמר יהודה: אם אני אומר לו: קיים הוא (אחיו חי) - הוא אומר לי: לך והביאהו! כדרך שאמר על בנימין. לפיכך אמר לו: "ואחיו מת".

והיה כראותו כי אין הנער ומת. מובא במעינה של תורה יתכן, כי באם נספר לו את האמת לאמיתה, שבנימין עשה מעשה גניבה, ותגבר אבא על עצמו ויטכסם לך, שראוי הוא לעונשו: לפי שאבא הוא צדיק גדול ואיש אמת. אולם, לא תהינה לנו בכלל האפשרות, לספר לו את הדבר הזה, כי לכשיראה אותנו חוזרים בלי בנימין "והיה כראותו כי אין הנער" מיד יגוע מחמת גודל

ה"חתם סופר" ואמר: יעקב אבינו טען שיוסף היה חכם גדול, שהרי כתוב "כי בן זקנים הוא לו" ואומר תרגום אונקלוס "בר חכים".

אלא שיוסף היה בן שמונה עשרה כשנמכר, שנאמר: "ויצא האחד", ו"האחד" בגימטריא שמונה עשרה. ומסיים הפסוק "ולא ראיתו עד הנה", "הנה" בגימטריא ששים. את הששים לא ראיתי, למרות שהוא היה חכם כמו בן ששים.

כי איך אעלה אל אבי, והנער איננו אתי. כשהיה מגיע הצדיק רבי מאירל מפרישמילן לדברי הסיום של יהודה ליוסף, היה נאנח ואומר: "כי איך אעלה אל אבי" - איך יכול אדם מישראל לעלות על אביו שבשמים לאחר שנות חיים בעולם הזה; "והנער איננו אתי" - אם הדור הצעיר לא הלך אתי בקבלת עול תורה ומצוות. כי בזאת נבחן כל דור בישראל: בהצלחתו למסור כראוי את מורשת האבות לדור הבנים.

ויאמר אבינו שובו שברו לנו מעט אוכל: ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו (מד, כה,כו). ויש לשאול מדוע המתין יעקב עד אשר תכלה הפת מן הסל? הלא מיד בבואם אמרו לו כי אי אפשר להם לרדת בלא בנימין? אלא שחשב יעקב שמא ירחמו עליו ויקחו עימהם איזה ילד אחר ויאמרו ליוסף שהוא אחיהם. ושיעקב יצוה עליהם לעשות כן לא רצה, אלא אם הם מעצמם היו עושים כן, אך האחים בגודל צדקתם לא רצו לעשות שקר ותרמית. שאם ישאל להם יוסף האם זה אחיכם הקטן? הכרת פניהם תעיד בהם, ודבר שקר כזה אי אפשר להיעשות אלא רק על ידי מי שמלומד ברמאות עד שאי אפשר להרגיש ממנו כן.

וזה שאמר יהודה ליוסף ראה נא כי כנים אנחנו, כי כשאמר לנו אבינו שובו שברו לנו מעט אוכל, אז ונאמר אליו לא נוכל לרדת רק באופן אם יש אחינו הקטן איתנו. הגם שהיה בידנו להביא ילד אחר במקום בנימין, מכל מקום אמרנו שלא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן האמיתי איננו איתנו. כי אי אפשר לנו ללכת ברמאות והגם שהיה פיקוח נפש שנאו אורח שקר. (מחצית השקל).

חיים לספר: "פעם אירע שילד קרא את ההפטרה ולא שמעו כלום, וגם אז לא יצאו, אבל משום הלבנת פנים - פני הילד ואביו שתקתי. כי חמורה הלבנת פנים כרציחה וזה נדחה מפניה, ואולי יש ענין לשמוע במקום אחר. (עפ"י דרך שיחה)

כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו איתנו (מד, כו). עלילת דם מרושעת התרקמה בעיירה קעלין. בלב האיטום ניצב רבי שמואל הלוי קעלין, בעל ה"מחצית השקל". גופת גוי נמצאה ללא רוח חיים כשלצידה סכין שכביכול נהרג בה. גויי העיירה הגיעו לבית המשפט ודרשו נקם מהרוצחים, הם טענו שהסכין שייכת ל"מחצית השקל". נקרא רבי שמואל למשפט ושם נשאל האם הסכין הזו שלו. הוא ידע היטב איזה אישום עומד כנגדו ונגד הקהילה, ובכל זאת השיב בקול רגוע: הסכין שייכת לי, מביתי נגנבה. אולם אני מכחיש כל קשר לרצח. בני הקהילה תמחה לדבקותו של רבם במידת האמת, לפחות בעת שכזו כדאי שישנה ממנה. בסופו של דבר השופטים אכן מצאו כדברי הרב: הסכין נגנבה מביתו והוא זוכה. או אז הסביר הרב למשתאים: כאשר עמד יהודה מול יוסף ונדרש להביא את בנימין, סבר הרי שיוסף לא מכיר את בנימין, לפיכך יכל יהודה להביא כל מי שירצה ולומר שזהו אחיהם. אולם אף בשעת הסכנה דבק באמת והודיע שאינם יכולים לחזור למצרים בלי אחיהם הקטן.

ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתי עד הנה (מד, כח). בשיבתו של ה"חתם סופר" נפטר, ל"ע, בחור צעיר בן י"ח שנים, שהיה תלמיד חכם גדול, וזכה להספיק הרבה בימיו הקצרים. אמר ה"חתם סופר" בהספד: הבחור היה בן י"ח אבל חכם כמו בן ששים, אלא שאנו לא ראינו את הששים, רק את ה"י"ח. כמו שכתוב אצל המן שירד לבני ישראל במדבר: "והמן זרע גד הוא ועינו כעין הבדלח" ואלו בני ישראל התלוננו: "נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עיינינו". מדוע? כי נכון שאפשר היה לטעום כל טעם במן, אבל לא ראו את האוכל, וכשאדם לא רואה הוא נשאר רעב. "נפשנו יבשה" כי "בלתי אל המן עיינינו" אנו רואים רק את המן, ולא מאכל אחר. כך גם אנו, אמר ה"חתם סופר", ראינו לפנינו בחור שהוא בן י"ח שנים, ולא ראינו אותו בן ששים. המשיך

הנמשל, כי הבין יהודה שיוכל יוסף לענות אותו: מה אתה צועק שאביך אוהב אהבה רבה את בנימין, ונפשו קשורה בנפשו, הלא אם תספר לאביך את האמת לאמיתה, שבנימין נתפס בקלקלתו, שעשה מעשה גניבה מביתו של המושל, לאחר שנתקבל בסבר פנים יפות ואכל ושבע ודשן, ושילם רעה תחת טובה, בגנבו גביע יקר אשר נחש ינחש בו, ולפיכך נמכר לעבד, בוודאי שצדיק גדול כמו אביך שהוא איש אמת יסכים לעונש זה, ואדרבה, לא ירצה לראות את פניו, ויהיה נבזה בעיניו נמאס, מכיוון שהמיט עליו חרפה גדולה כזאת, כל זה חשב יהודה שיוכל יוסף להשיבו ולדחות טענותיו, לפיכך, הקדים בחוכמתו ואמר: "והיה כראותו כי אין הנער ומת", כלומר: שמענה ואתה דע לך! שמרוב גודל אהבת אבינו לבנימין, ומרוב דאגתו לגורל בנו חמודו זה, הוא עומד על הפתח, כמשגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים, ומצפה בכליון עיניים להופעתנו יחד עם בנימין, והיה מיד בראותו עוד מתחילת הרחוב שאנו חוזרים בלי בנימין, ותוחלתו נכזבה, מיד יתעלף ויגוע מחמת גודל הצער, בטרם יהיה סיפק בידנו לספר לו על מעשה הנער אשר נתפס בגניבה, ולכן אין ברירה אלא לשחררו מכל עונש. (ע"פ המגיד מדובנא).

וזה שאמר יהודה ליוסף, הנה אבינו טען לנו, אתם ידעתם כי שניים ילדה לי אשתי וגו' ולקחתם וגו' והורדתם וגו'. הלא כן אמר לנו אבינו גם בתחילה כי אם לא יבוא בנימין בחזרה אז יגוע וימות. ולקחנו אותו בעל כרחו, ועתה כבואי אל עבדך אבי, רק כבואי לפני השער והנער איננו איתנו אז לא יהיה פנאי לספר לו כל המעשה שקרה כאן עם בנימין. רק תיכף ומיד והיה כראותו כי אין הנער ומת ואיככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את אבי.

ונפשו קשורה בנפשו (מד, ל). לפני כיוכל שנים היה בחור בישיבת פוניבז' שלא מצא את סיפוקו בלימוד התורה, את עולמו מצא בתנועת נוער דתית בפעילות ובהדרכה, הישיבה דרשה התמסרות מלאה ללימוד הבחור סרב ומצא את עצמו מחוץ לכתליה. הוא נרשם לישיבה אחרת אבל גם בהיותו שם המשיך בפעילות באותה תנועת נוער דתית והגיע לעימות עם הנהלת הישיבה שאף היא דרשה ממנו במפגיע לעזוב את כל הקשרים החיצוניים ולהתעסק בלימוד התורה

ועתה כבואי אל עבדך אבי, והנער איננו אתנו, ונפשו קשורה בנפשו. והיה כראותו כי אין הנער ומת. יש לדקדק כי מאחר שכבר אמר: "ונפשו קשורה בנפשו", למה הוצרך להוסיף: "והיה כראותו כי אין הנער ומת". ונראה להסביר ע"פ מעשה שהיה מעשה שהיה בישיבת וואלוז'ין בזמן שכהן הגאון ר' יצחק מוואלוז'ין כראש ישיבה, שאירע פעם שנגנב חפץ יקר מבעל בית אחד, ואחר חיפוש מדוקדק נמצא הגנב, והוא בחור אחד שלמד אז בישיבה, והיה בן יחיד להוריו, ואביו היה אחד מגדולי הדור ויקר רוח, ויאמר אחד מחברי הנהלת הישיבה להענישו במלקות כראוי לו. ויען אותו חברו לאמר: אף כי הבחור הזה ראוי לעונש, אך במקרה זה אינו נכון לעשות כן, מפני שאביו שהוא אדם גדול ואוהב את בנו יחידו אהבת נפש, ואם ידע את הנעשה לבנו, לא יוכל לשאת את החרפה הגדולה הזאת, ויפול למשכב ויסתכן ח"ו, חזר חבר ההנהלה וטען: במקום שיש חלול ה' אין חולקים כבוד לרב, ואין משוא פנים בדבר, ואדרבה מכיון שאביו הוא רב גדול צדיק וישר, שישמע שבנו הולקה על שעשה מעשה נבלה, ישמח בלבו ויצדיק את הדין, כי לא לפניו חנף יבא. וכמו שנאמר: האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בנו לא ידע".

והנה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ובתוך כך נכנס הגאון ר' יצחק מוואלוז'ין לחדר ההנהלה, ויספרו לו את העניין שהם חולקים בו, כדת מה לעשות, ויען הרב אותם בחכמתו: הן אמת, שאם יבוא המגיד אל אביו של הבחור ויאמר לו: בנך הבחור גנב חפץ יקר מאיש מסוים, ולכן יצא משפטו מאת הנהלת הישיבה להענישו ולהלקותו, אז קרוב הדבר לומר, שהאב לא יצטער כל כך, אלא אדרבה ישמח צדיק שאפילו לגברא רבה דכוותיה לא החניפו, ומוטב דליכסף בעלמא דין, להדריכו בדרך טובה ולא יוסיף לעשות כן. אך אם יבוא המגיד ויספר לאביו של הבחור, שהנהלת הישיבה הענישה את בנו והלקוהו, בטרם יודיע לו את מעשה הגניבה, הרי יש לחוש פן מיד יחלש ויתעלף, עוד לפני שישלים המגיד לספר גופא דעובדא הכי הוה. ולכן, לדעתי יש להסתפק באזהרה לבחור אשר בלאו הכי שקליה למטרפסיה במה שנתבייש בזה, וכדאי ביזיון וקצף.

בלבד. חברו שחשש לגורלו אם יסולק גם מהישיבה הזאת נועץ במרן החזון איש זללה"ה וביקש את רשותו להביא אליו את הבחור כדי שהחזו"א ישוחח עימו. הרשות נתנה והחבר שכנע את הבחור להגיע לפגישה עם החזו"א, האיר לו החזון איש פנים ושאלו מה לומדים עתה בישיבה, בקושי ידע הלה באיזו מסכת עוסקים בישיבה שכן ראשו ורובו היו בתנועת הנוער והנותר היה עסוק במלחמה עם הנהלת הישיבה. החזון איש התייחס לכך בסלחנות והחל חוזר בפניו במתיקות עצומה על דברי הגמרא ושיטת התוספות, והיו הדברים מאירים ושמחים. לפתע הפתיעם החזו"א בשאלה עצומה על דברי התוספות הם ניסו לישיבה אך ללא הצלחה, חיך החזו"א ואמר לא נורא חזרו לישיבה תחשבו בענין שאלו את רבותיכם ועיינו בספרים ושבו אלי כשתשובה בפיכם.

נפרד מהם החזו"א בברכת הצלחה והם פנו לישיבה, מיד כאשר הגיעו, סב החבר על עקביו הוא חזר אל החזו"א ושאלו בתמיהה הרי לא הבאתיו כדי לדבר בלימוד. ענהו החזון איש במשפט מכונן, אי אפשר לקחת עוגן מהאדם בלי לתת לו משהו חילופי. אם מוצא הוא את עולמו בתנועת הנוער וינתקוה ממנה גם אם ישמע ויצייט יקבל ויסכים יפול לדכדוך ולשממון, לא זו הדרך יש לנתב את הלהט שלו לעשות, לנתב את האש לעשותה אש של מזבח, הכיצד, אם יקנה טעם בלימוד אם הלימוד יאתגר אותו יוכל אכן לוותר על פעילותו שם מתוך הבנה והסכמה, מיותר לציין שהעצה הועילה וכיום מכהן אותו בחור כראש ישיבה.

בישיבת חדרה קבלו אז בחורים מכל הישובים כשרבים מהם אף תפילין לא הניחו, שאל מרן הגה"צ רבי מאיר חדש את הגה"צ רבי יענקל'ה גלינסקי זצ"ל איך כביסה מלוכלכת יוצאת כה נקיה, אמר להם כאן מכבסים בדמעות וביזע. כאשר האדם מכתת עצמו לטובת תלמידיו כאשר אינו נותן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו כאשר תלמידיו הם בניו והצלחתם היא משאת נפשו כאשר מכתת הוא עצמו עבורם זוכה שתהא השלהבת עולה מאליה ומקרינה גם לסביבותיה.

ונפשו קשורה בנפשו (מד, ל). המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל היה מספר, שהכיר יהודי חופשי שהיה חדור אהבה עזה לתורה ולומדיה,

כשהתעניין אצלו מאין צמחה לו אהבה שכזו ומה מקורה, גילה היהודי את מקור הדברים וזה סיפורו: בצעירותו נסע לראדין על מנת להתקבל כתלמיד בישיבתו של החפץ חיים, את הבחינה עבר בקלות והנהלת הישיבה מצאה בו כלי מוכשר בידיעת התורה, אלא שבסופו של דבר לא נתקבל לישיבה, מצאו בו דעות נפסדות והוא קיבל צו ופקודה לעזוב את הישיבה ללא שהות. "כבר איחרתי את הרכבת האחרונה היוצאת מראדין, אנא, ירשוני לעשות את הלילה בישיבה ומחר אעזוב את העיר" התחנן הבחור, "אין לך מקום בישיבה" באה התשובה. "אבל היכן אליו הלילה?" שאל את החפץ חיים... וכאן התגלתה מידת אהבת ישראל של גאון ישראל האיש החפץ חיים, "בדירתי יש עליית גג תוכל לשכב שם ללינת לילה" אמר, והוא החפץ חיים בעצמו הכין לאורחו מיטה נוחה והלה נשכב ונרדם. ויהי בחצי הלילה והדלת נפתחה בלאט ומתוך החשיכה מבחין האורח כי החפץ חיים שהיה זקן בא ימים נכנס אל החדר לבדוק את מידת הקור בחדר, משהרגיש כי האוויר קריר פשט את מעילו בו היה עטוף וכיסה את הבחור הישן. סיים האיש בקול נרגש וחנוק מדמעות את סיפורו לרבי אליהו ואמר, המעיל ההוא מחמם אותי עד היום הזה.

ונפשו קשורה בנפשו (מד, ל). יהודה מתאר בפני השליט המצרי את הקשר בין יעקב לבנימין: "ונפשו קשורה בנפשו". בעל הטורים מציינ, שפעמיים כתובה בתנ"ך המילה "קשורה" – כאן בפסוק זה "ונפשו קשורה בנפשו"), וכן בפסוק בספר משלי, כב, טו, "איוולת קשורה בלב נער, שבט מוסר ירחיקנה ממנו". כאשר מילה מסוימת מופיעה רק במקומות בודדים, הדרך היא למצוא קשר ענייני בין אותם מקומות. מהו הקשר? כותב בעל הטורים (בהסברו השני): "מפני שאולתו קשורה בו (-בנער), צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו, לחנכו". כוונת בעל הטורים היא לעיקרון חינוכי עמוק: עונשים ואיומים לעולם אינם מספיקים כדי לחנך נער או כדי להפסיק מעשי איוולת שהוא מבצע. החינוך תלוי בכך שתהיה "נפשו קשורה בנפשו". רק אם הנער מרגיש מחובר להוריו, ניתן לחנכו. ה"נפשו קשורה בנפשו", היא תנאי הכרחי למנוע "איוולת קשורה בלב נער".

דור; אדם הראשון, שלא היה לו אב, דנברא מן האדמה ולא היה בלבו מדה זו למסור נפשו בעד אביו, ולא נשרשה המדה הזאת לדורות הבאים; אבל בנים היו לאדם הראשון, והיה לו אהבה להם כרחם אב על בנים, ונשרשה המדה הזאת לדורות הבאים אחר כך, ודברי פי חכם חן".

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו (מה, א). פירש רש"י לא היה יכול יוסף לסבול שמצרים יעמדו שם ויראו בבושת אכזו. ואמרו חז"ל לא יפה עשה יוסף במה שאמר הוציאו כל איש מעלי להיות נשאר לבדו בביתו עם אכזו. כי פן היו האחים הורגים אותו. וכתב ב"אמרי בנימין" שאפשר שיוסף עשה כן מגודל צדקתו, כי אמרו חז"ל (סוטה י'): נוח לו לאדם להפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מתמר וכו'. והטעם משום שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא והוא כאילו שופך דמים, לכן אמר יוסף בלבו מוטב למסור את עצמי למיתה מלבייש את אחי.

וממאמר זה נקח מוסר השכל איך צריך להזהר מאוד מלבייש פני אדם ברבים והרי יוסף לא רצה לבייש את האחים אף שהיו שונאים גדולים לו. ומ"מ נתביישו לבסוף מעצמם ולא יכלו לענות אותו.

רבותינו במדרש אמרו על הפסוק בתהלים (קיד) "חנן ורחום וצדיק", זה יוסף הצדיק, והנה בתחילת הפסוק כתוב "זרח בחושך אור לישירים, חנן ורחום וצדיק", והכוונה בפסוק היא, כי הישרים הם אחי יוסף, ולהם זרח בחושך אורו של יוסף. והדבר צריך ביאור, וכי איזה אור הזריח יוסף על אחיו, מאחר שאנו רואים בפרשה כמה ציער יוסף את אחיו עד שנתגלה אליהם שהוא אחיהם, כאשר טלטל אותם ממקום למקום, ולקח מהם את בנימין אחרי שבא עליו בתואנות של גניבה, והאחים היו מפוחדים מאד איך יוכלו לראות פני אביהם כאשר בנימין איננו איתם, וכמעט שיצאו למלחמה עם כל מצרים בסיבתו של בנימין, ואם כן הדבר תמוה מאד שרבותינו קוראים על יוסף "חנן ורחום וצדיק", ואיה היא רחמנותו של יוסף שנהג כך עם אחיו, ולאן פרחו צדקתו בעת שהתעלל בהם כל כך.

אולם רבותינו בראייתם הנכונה מגלים לנו היכן היא רחמנותו האמיתית של יוסף, שדווקא בעת שנדמה לנו שיוסף נוהג באחיו באכזריות, האמת

[ואולי רמזו כאן לא רק עיקרון חינוכי כללי, אלא גם טיעון של יהודה הקשור למצב הנוכחי של בנימין: גם אם חטא בנימין, נער הוא, והדרך לחנכו אינה באמצעות ענישתו והפיכתו לעבד, אלא להחזירו לאביו, שנפשו קשורה בנפשו ויחנכו].

והיה כראותו כי אין הנער, ומת (מד, לא). יהודה משכנע את השליט המצרי שלא לקחת את בנימין, ומוסיף שאם יילקח, לא יוכל אביו (יעקב) לעמוד בצער זה, וימות. והנה, לבנימין היו אז גם עשרה בנים, ובכל זאת לא העלה יהודה חשש שעלולים למות מצער על אביהם, אלא הזכיר רק את אביו, יעקב, שעלול למות מצער על בנו. ומובא במספר ספרים על האדמו"ר מקוצק, שפעם התלונן אדם בפניו, כיצד זה שלאורך חיי מסרתי נפשו לילדיי כשנזקקו לי, וכעת כשאני צריך את עזרתם, איני מרגיש שאני זוכה מהם לאותו יחס; והשיב לו האדמו"ר מקאצק, שכך טבע העולם, וכך מוכח כאן בפסוק, שרגשי הצער והדאגה של הורה לבנו, חזקים יותר מאלה של הבנים כלפי הוריהם. וכך מובא בספר פרדס יוסף (בשם "אוהל מועד").

עיין באהל מועד שנה ב' סימן פח, בשם הגאון הקדוש מקאצק ז"ל, שבא לפניו אחד שהיה מחוסר פרנסה לא עלינו, והוא לעת זקנותו, ויש לו הרבה בנים בעלי פרנסה ואינם מרחמים עליו, והוא היה תמיד מוסר נפשו בעדם. והשיב (כלומר, הרבי מקאצק השיב לאותו אדם), דמצינו זאת בתורה (כלומר, מצאנו בתורה שטבע הדברים הוא, שאב מוסר נפשו על בניו יותר מהבנים על אביהם, וכעת הוא מביא ראיה מהפסוק כאן בפרשה-), והיה וכו', ולכאורה מדוע לא אמר כי יש לבנימין עשרה בנים, ואולי ימותו מגודל צער? ומוכח מזה, כי אין הבנים מצטערים כל כך בצרת אביהם, ורק האב דואג ומיצר על בניו, ולכן הזכיר רק מצרת אביו".

ובטעם הדבר, מוסיף המחבר ומסביר בשם האדמו"ר מאוסטרובצא, שהמקור המרכזי של כלל הרגשות והתכונות האנושיות, יסודו באדם הראשון, ולאדם הראשון לא היה אב, אלא בנים: "ושם [שנה ב' חוברת ה' סימן קח] הביא בשם הגאון הקדוש מאסטראווצי ז"ל הטעם לזה, שכל הדורות, מאדם הראשון הם, כשלשלת ארוכה, וטבע האבות ומידותיהם ירשו הבנים דור אחר

צערו, אמר לו אביו, אתה ארי בן שועל, וחברך רבי אלעזר הוא ארי בן ארי. ולכן ראוי הוא רבי אלעזר שיכבדוהו יותר ממך.

ומספרת הגמרא שקרה מקרה לא טוב לרבי אלעזר, שקיבל על עצמו תפקיד, שהיה הוא האחראי על לכידת הגנבים והפושעים, והיה מוסרם למלכות שיענישו אותם, והדבר מאד לא מצא חן בעיני חכמי ישראל, עד שרבו רבי יהושע בן קרחה קרא לו "חומץ בן יין" (כלומר חומץ שיוצא מיין שהחמיץ, כמו כן רצה לומר לו, שאביו של רבי אלעזר הוא רבי שמעון, והוא משול ליין, אבל רבי אלעזר במה שעשה שלא כהוגן, כינה אותו רבי יהושע חומץ).

שלח לו רבי אלעזר לרבי יהושע "קוצים אני מכלה מן הכרם", שכן בלאו הכי כל אלו שאני מוסרם למלכות הם אנשים רשעים וראויים הם לעונש שהמלכות מטילה עליהם. שלח לו רבי יהושע "יבא בעל הכרם (הוא הקדוש ברוך הוא) ויכלה את קוציך", כלומר, למה לך להתערב ולגרום סבל לבריות למוסרם למלכות.

פעם אחת פגש כובס אחד את רבי אלעזר, אמר לו "חומץ בן יין", מפני שרצה לפגוע בו ולהכלימו על מעשיו. כעס עליו מאד רבי אלעזר על שאינו חס על כבוד התורה וכך הוא מדבר אל אחד מגדולי רבני ישראל, ואמר שאין אצלו ספק שאותו אדם הוא רשע, שאם לא כן לא היה מעיז פניו להתחצף כל כך. הלך ומסרו למלכות. לאחר מכן נח רבי אלעזר מכעסו, והתחרט על שמסר את אותו יהודי למלכות, אלא שכבר היה מאוחר מדאי ולא היה מה לעשות עוד בענין, מפני שכבר הוליכו את אותו אדם להרוג אותו. כשהוציאוהו להריגה ישב רבי אלעזר ובכה, אוי לי שכך גרמתי לאותו אדם. באו אליו רעיו ואמרו לו, אל תבכה, כי באמת אנו יודעים בו באותו אדם שהוא רשע גדול, וראוי הוא לעונש זה. אך לא נחה בכך דעתו של רבי אלעזר, וכל ימיו היה מצטער מאותו מעשה שנעשה, והיה מקבל על עצמו ייסורים קשים לכפרת חטאו, ובכל ערב היה מזמין את הייסורים, ואומר, בואו אחי בואו רעי, ובבוקר היה אומר להם שיסורו ממנו. וכל לילה היה זב דם מבשרו מרוב החולאים שהיו לו. עד שיום אחד גילתה אשתו את מעשיו ומנעה ממנו להזמין עליו את הייסורים, ומאז נח רבי אלעזר מן הייסורים.

אדם כרבי אלעזר בן עליה, היה רואה בעיני רוחו את העולם הבא כבר פה בעולם הזה, ויודע שכל

היא שהוא נוהג עמהם בשיא הרחמנות, כי יוסף מצד טבעו רצה להתגלות מיד לאחיו, מרוב ההתרגשות שבלי ספק אחזה בו בעת שבאו לפניו לארץ מצרים, אולם הוא כבש את רצונו האישי למען מטרה נעלית יותר, כי ידע יוסף מעניין החרון אף הגדול שהיה מאת ה' מן השמים על אחיו, ועתידיים הם שיבואו לפני בית דין של מעלה חשבון על מעשיהם, ואז תאחז אותם בושה וכלימה על כל אשר עוללו לאחיהם הצדיק, ובוודאי שבושה זו היא גדולה יותר מן הבושה שבייש אותם יוסף בארץ מצרים, על כן העדיף יוסף לגרום להם צער בעולם הזה, שיתעוררו על מעשיהם, ממה שכאן העולם הזה יחלוק להם כבוד מלכים, ולעתיד לבא לא יוכלו לבא במשפט אצל ה' יתברך.

והנה מקום היה לחשוב, שאף שיוסף הצדיק בוודאי נהג בכל דרכיו עם אחיו במידה טובה, לזכותם בתשובה ותיקון על חטאם, מכל מקום, עוד יש מקום לחשוב שמא הייתה לו ליוסף גם תחושה של נקמה, כאשר התגלגל לידו הדבר, לצער את אחיו שגרמו לו רעה גדולה, להגלותו מבית אביו. אולם ראייה יש לנו שאין הדבר כן. שהרי אצל אנשים אחרים, אין ספק שכאשר היה באדם לנקום בחברו, היה דואג לביישו במקום שנמצאים בו הרבה בני אדם, כדי שתגדל הכלימה של חברו, אבל יוסף אינו כן, כי כאשר בא להכלימם שאמר להם כי הוא אחיהם, לא עשה זאת במקום גדול בנוכחות הרבה אנשים, אלא ביקש שיוציאו כל איש מעליו, ורק אז גילה לאחיו כי הוא אחיהם, ובושה כסתה את פניהם רק בפניו, ונתעוררו מתוך כל בתשובה לפני ה' יתברך. וגם מכח הייסורים והצער שהיה להם כאן בעולם הזה, נתכפר להם החטא שחטאו במה שעשו ליוסף הצדיק, ובזה זכו השבטים לחיי העולם הבא שהם חיים של נצח.

חכמינו בגמרא במסכת בבא מציעא (פד.) מספרים, שהיה רבי אליעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי גדול מאד בתורה, והיה מיחידי עולם בגדולתו, עד שאמר עליו רבי שמעון אביו (בסוכה מה:), ראייתי בני עליה והם מועטים, ואם שנים הם, אני ובני מהם. ורבותיו של רבי אלעזר היו מחבבים אותו ביותר, ומכבדים אותו יותר מרבי יהודה הנשיא חברו שהיה בנו של רבן שמעון בן גמליאל. ודבר זה גרם לכאב לב וחלישות הדעת לרבי יהודה, הלך אצל אביו וסיפר לו את סיבת

רכושכם, השאירו אותו בביתכם הישן, ובואו לכאן וקחו מה שתחפצו בחינם.

אך למרבה הפליאה, כאשר יעקב אבינו התארגן לירידה למצרים, הוא לא הסכים לוותר על רכושו הישן!!! וכמו שנאמר (מ"ו, ו'): "ויקח את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען, ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו איתו". והשאלה נשאלת: הרי עוד זמן מועט עתיד יעקב להגיע למצרים, ופרעה הבטיח שיתן לו שם "כל טוב". אם כן, מדוע הוא אינו משאיר את רכושו הישן בארץ כנען? מה יועילו לו פרוטות אלו, כאשר עומד הוא לקבל את "כל טוב ארץ מצרים"? כאשר נחשפנו מקודם, דברי פרעה שאמר לאחי יוסף "ועיניכם אל תחוס על כליכם" – כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא, התפעלנו מפרעה והערצנו אותו על המילים הכבירות הללו. לדעתנו אלו מילים של רחום ונדבן, אך התורה הקדושה מגלה לנו, שבאמת לא זו היתה כוונת פרעה ויעקב אבינו הבין זאת ולכן העדיף את רכושו הפרטי מאשר את מתנותיו של פרעה. וכדי להבין את כוונתו הרעה של פרעה שהסתתרה מאחורי נדבנות זו, כדאי לדעת את דברי קדשו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע כפי שהובא

בספה"ק אגרא דכלה (פרשת שופטים ד"ה כי הגוים האלה) וז"ל: על פי קבלתנו מרבותינו, כח הפועל בנפעל, ממילא ממונו ורכושו של אדם, שהאדם מסגלו על ידי מעשיו הנה יש בממון ורכוש ההוא כח הפועל, על כן נאסר לנו לפרוט מתיבת המוכסין (בבא קמא קיג.), כיון שכח הפועל יש בממון ההוא, והאדם הכשר יקחנו לעצמו, הנה יגרם לנפשו פעולות זרות כפי כח הפועל הנפשי מבעלים הראשונים וכו'. עיי"ש בכל דבריו. וחזר על דבריו שנית בספרו הקדוש אגרא דפרקא (אות קכ"ו) על מה שיש לתמוה שאנחנו רואים כמה פעמים ילדים שבקטנותם הולכים לבית רבם, ומתמידים בלימוד תורתם ומתפללים בכוונה, עונים "אמן יהא שמיה רבה", ומיישרים אורחותיהם, ואחר כך כשגדלים מתהפכים לרעה ח"ו, ומבטלים תורה ותפילה, מאין היהווה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם היא בבחינת "הבל שאין בו חטא" והיה מן הראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותיהם, כי מצוה גוררת מצוה? אלא בגלל אבותיהם שהאכילו אותם ממון גזל שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו באמונה,

הייסורים בעולם הזה, אינם שווים למעט מן הייסורים בעולם הבא, ועל כן היה שמח בהם, שיבואו לכפר על חטאיו.

וכמו כן מספרים, על גאון וצדיק, רבי מרדכי פרוגרמינסקי שמו, שנפטר לפני כחמישים שנה, ובצעירותו היה חבר במפלגה הקומוניסטית ולא היה שומר תורה, וזכה לחזור בתשובה שלימה עד שנתעלה לאחד מגדולי הדור, והחזיר בתשובה גם את אחותו שהיתה חבירה בכירה בתנועה הקומוניסטית. ואף על פי כן בסוף ימיו, שמעו קרוביו שהיה מתפלל לה' שישלח לו עוד ייסורים, כי רצונו לחזור נקי לפני כסא הכבוד, והוא חושש ממה שעשה בצעירותו. וכשנפטר, קרע עליו קריעה בבגדו, הגאון מופת הדור החזון איש.

אשר מי שזוכה להיות זך ונקי, ומגיע לעולם הבא זך מחטאיו. וה' יתברך יחוס עלינו לזכר אותנו מכל עוונותינו, אבל לא על ידי ייסורים וחולאים רעים. אמן.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו (מה, א). מובא בנחלת שדה, בפרשת השבוע מסופר שכאשר יוסף ניגלה לאחיו, עוף מצרי הוליך את הקול והשמועה הגיעה עד לאוזניו של פרעה מלך מצרים. וכשנודע לפרעה שאחי יוסף נמצאים בארצו, הבין, כי מבחינה כלכלית הרי אין לך דבר רווחי יותר מזה, להשאיר את אחי יוסף בארץ מצרים, כי אם "יוסף" הפיקח פתר נכון את חלומותיו והצליח לנתב את המדינה בצורה נפלאה ולהצילה מחרפת רעב, אין ספק שאם יהיו במצרים עוד כמה "יוספים" כאלו, אזי המדינה תרויח מכך המון. ולכן פרעה בשם "הכרת הטוב" שמצרים חייבת ליוסף על כך שהצילם מחרפת רעב, הוא נפגש עם אחי יוסף - ונאם בפניהם את הדברים הבאים: אתם יודעים שהעולם נמצא בתקופה של "רעב כבד". זה גם לא סוד שעל פי החלומות עם הפרות והשיבולים, שנשארו לנו עדיין חמש שנים קשות של רעב. ומחמת שבמצרים יש אוכל בשפע, עצתי לכם שתחזרו לביתכם בכנען, תביאו משם את אביכם הזקן, וכולכם תעברו להתגורר כאן לידי - בכדי שאוכל לדאוג לפרנסתכם ומאכלכם עד שהרעב יסתיים. פרעה לא מסתפק בכך, והוא מגדיל את רוחב ליבו ומודיע לאחי יוסף את המשפט הבא (מ"ה, כ'): "ועיניכם אל תחוס על כליכם, כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא". אל תטרחו להביא את

ישתמשו בו ויקנו בכסף זה מצרכים ושאר דברים, הרי שטומאת מצרים תחדור לתוכם ותשנה אותם לרעה.

מטעם זה נקרא פרעה "נחש", כמו שנאמר (יחזקאל כ"ט, ג'): "הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני". "תנים" היינו נחש, וכמו שנאמר למשה במופת המטה (וארא ז', ט'): "קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין". ופירש רש"י, נחש. כי כמו שהנחש פיתה את חוה באכילה, ועל ידי כך החדיר טומאה לגופה, כן פרעה ניסה להחדיר טומאה לישראל על ידי שיתן להם מכל טוב מצרים.

אלא שבאמת עצתו של פרעה עמדה לו, אם לא עתה כאשר השבטים ירדו יחד עם יעקב שהבין את ערמומיותו של פרעה והביא עמו את רכושו, אולם בספה"ק אגרא דפרקא (שם) מביא, את דברי הזוה"ק (פרשת שמות ג'): שכתב: דאלמלא לא היו טעמו ישראל נהמא דמצראי לא היו באים לידי שעבוד. דהיינו על ידי שטעמו מלחמם, קנו לעצמם איכות החומריות ומדות רעות. עכ"ד. נמצא כי אכן זממו של פרעה עלה בידו כאשר בני השבטים נכשלו ואכלו מלחמו, וחדרה בהם טומאת מצרים.

בדרך זו השתמשו גם היוונים ברצונם להחדיר טומאה לעם ישראל, וזאת על פי מה שיש לדייק בדברי הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה ה"א) שכתב: בבית שני כשמלכות יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם וכו'. ע"כ. כלומר, הרמב"ם משווה את חילול הבנות לפגיעה הממונית, ללמד, כשם שאת הבנות היו מחללים תחילה קודם נישואיהם, וכמו שכתב רש"י (שבת כג. היו) וז"ל: שגזרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיבעל לטפסר תחלה וכו'. ע"כ. וזאת בכדי שהבית יבנה עם שורש ויסוד של טומאה. כך גם לגבי ממונם, נהגו היוונים באותו אופן, שהיו נותנים ממון לישראל, אבל קודם שיגיע הממון לידם יקבל מטומאתם, ואזי כשישתמשו בו עם ישראל, הרי ש"כח הפועל בנפעל" ותחדור הטומאה אליהם.

וכתיקון לזה נהגו ישראל לחלק "דמי חנוכה" לילדים (עי' מגן אברהם ריש הלכות חנוכה בענין תנינת מעות לנערים עניים בחנוכה), כדי ללמד

ונתפטמו באיסורין, ושב להם לבשר מבשרם, ועל ידי זה נולדו בהם תאוות ומידות גרועות וכו'. יעו"ש (וע"ע בספרו מגיד תעלומה עמ"ס ברכות לב. ד"ה בשביל כסף וזהב). כלומר הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ז"ע מלמד אותנו יסוד גדול וחשוב, אדם שאינו זהיר מחשש גזל ואונאה וממון שלא ביושר, חושב לעצמו, שיענש על כך שגנב או גזל את כספו של השני, ואולי יצטרך אף לחזור בגלגול, אולם הדבר גרוע מכך, כי מכיון שהכסף הגיע בדרך שאינה כשרה "כח הפועל בנפעל" - טומאה חדרה לכסף זה וממילא כל מה שיקנה בכסף זה - יקבל טומאה, והאוכל מהמאכלים שנקנו מכסף זה, חודרת טומאה לגופו, עד כדי כך שאף עלול לעזוב ולרדת מדרך הישר, ה' ירחם. ומטעם זה ראינו אצל גדולי ישראל שהקפידו מאוד לא לקחת ממון מיהודי מחלל שבת, מחמת הטומאה שחדרה לכספו. וכן ידוע על הרה"ק רבי חיים מצאנז ז"ע, אשר ממון שראה ברוח קדשו כי ממקור לא טוב הוא, היה מאבדו ומשחיתו וזורקו לבית הכסא מחמת הטומאה שבו [ואם אדם קיבל ממון כזה, הרה"ק מצאנז קליזנבורג ז"ע נתן לכך עיצה בשם אביו (שיעור חומש רש"י פרשת שופטים שנת תשל"ד), שיתן ממון זה לגוי, כשחייב לו כסף או עבור מיסים וכדומה, אז הכסף חוזר אל הסטרא אחרא כלעומת שבה].

פרעה שראה את חסידותו וקדושתו של יוסף, חשש מאוד כי גם אחיו דומים לו, והרי אם יבואו עשרה אנשים עוצמתיים כיוסף, הרי שהם ישיעו על כל אנשי מצרים ויגירו אותם, וכבר "פרעה" לא יהא עוד ה"אלהים" של מצרים. פרעה חשש מכך מאוד, אבל ידע שהוא גם לא יכול לגרש את אחיו של יוסף, שכן בזה הוא גורם להפלת המדינה, שקרוב לודאי שיוסף יפגע מכך ויעזוב את המלוכה יחד עם אחיו חזרה לכנען, ובזה הוא חותם את מצרים לחרפת רעב. ולכן פרעה אשר הרמב"ם באגרת המוסר שלו מכנה אותו: "הוא יצר הרע באמת" השתמש בדרך של ערמומיות ותרמית, הוא מציע בנדבות ליעקב ובניו שישכנו בארץ מצרים, אבל הוא גם מבקש מהם אל תטרחו להביא את רכושכם מארץ כנען, השאירו אותו שם, כי עתידיכם אתם לקבל את כל טוב מצרים, כי פרעה יודע "כח הפועל בנפעל". ממון ארץ מצרים טמא ומשוקץ הוא, כאשר יעקב ובניו

שומר סביבו, ובכך נכנס לסכנה גדולה (שהרי עלולים היו להורגו, בפרט כשטרם ידעו שהוא יוסף). ומבואר במדרש תנחומא, שיוסף ידע שהוא מסכן את עצמו, אלא שאמר, מוטב שאיהרג ולא אבייש את אחי: "אמר רבי שמואל בן נחמן. לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר 'הוציאו כל איש מעלי'? אלא כך אמר יוסף בלבו, מוטב שאיהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים".

ולא יכול יוסף להתאפק (מה, א). מובא ב"לב שלום", "נח" לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש. לא אמרו בגמרא חייב אדם להפיל עצמו בכבשן האש ואל ילבין פני חברו, אלא "נח לו לאדם", כלומר: אכן אם היו באים להישאל אם מותר להלבין פני חברו בכדי להינצל ממיטה, ייתכן והיו פוסקים שמוותר להלבין, אלא שחז"ל גילו לנו בזאת, שיותר קל ויותר נח להפיל את עצמו לכבשן האש מאשר להלבין פני חברו ברבים. משל למה הדבר דומה, לאדם שחטא לפני המלך, ונתן לו המלך עונש שיעבור בכבשן האש, אבל נתן בידו לבחור אם לעבור בכבשן גדול או בכבשן קטן, מי פתי יעבור בכבשן האש הגדול כשיכול לעבור בכבשן האש הקטן! הלבנת פני חברו ברבים היא כבשן גדול עד מאוד, מי פתי ילך וילבין פני חברו שהוא כבשן אש גדול, אל מול כבשן האש הקטן של האש בעוה"ז.

אני יוסף העוד אבי חי, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו (מה, ג). עד שטחו פניהם בקרקע. ומכאן למדו חכמים לקח באומרים: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. והרי יוסף קטן שבשבטים היה, ובכל זאת לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, עאכ"ו כשמלך מלכי המלכים הקב"ה שהאדם עתיד ליתן לו דין וחשבון על כל מעשיו. אומר החפץ חיים: אחי יוסף עומדים תוהים ומשתאים על כל מה שהתרחש עמם עשרים ושתיים שנה, איך הגיעו למצב כזה של מכירה, ומדוע יוסף מתנפל עליהם בעלילה שהם מרגלים, ומדוע הניח את שמעון בבור, ומי החזיר להם הכסף בחזרה, מדוע רוצה הוא את בנימין, ואיך ייתכן שבנימין גנב את הגביע, שאלות וספקות שהיו להם זמן רב ולא היו להם תשובות. עד שיוסף הצדיק בא ואמר שתי מילים "אני יוסף", הכל הוברר להם. הבינו

ולהורות, על חשיבות לקיחת ממון בדרך כשרה וראויה, כי רק אז נזכה שילדינו יצמחו לתלמידי חכמים ולא תחדור בהם טומאת יון.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנציבים עליו (מה, א). אמר יוסף בלבו: מוטב שאיהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים (תנחומא) מובא בארך אפים וב"ויוסף אברהם"

פעם נזדמן הרב מליסא – הגאון רבי יעקב לורבוים זצ"ל לעיר ניקלשבורג שם שימש כרב בעת ההיא הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל. כיבד הרב את האורח הדגול לשאת דרשה בבית הכנסת הגדול. גם הרב נוכח בדרשתו. והנה באמצע הדרשה שאל רבי מרדכי בנעט את האורח הדורש שאלה מהירושלמי המפריך את דבריו. שמע האורח את השאלה ולא השיב אלא קיצר בדרשתו, סיים וירד והיה נראה לכל שהאורח הקפיד על שביישהו ברבים. כאשר ראה זאת רבי מרדכי בנעט, נצטער צער גדול מאד על שבשאלתו גרם בושה לאורח, הרב הדגול מליסא. מיד ניגש אליו והרבה מאד לפייסו. אך הרב מליסא אמר שאין בלבו עליו כלום. ואולם רבי מרדכי בנעט לא נתקרה דעתו ונצטער מאד, וכאשר נסע משם הרב מליסא, דאג רבי מרדכי בנעט שכל בני העיר ילווהו בכבוד גדול, ושוב התחנן לפניו שימחול לו. כאשר ראה האורח עד כמה מצטער רבי מרדכי בנעט, קראו לצד ולחש לו: "באמת, השאלה ששאלתם עלי מהירושלמי היא רק לפי "ההוא אמינא" שם, אבל למסקנא הוא כדבריו... ומה שלא השבתי על השאלה שלכם, והיה נראה כאילו הקפדתי על עלבוני, זאת היתה רק כדי לשמור על כבוד רב העיר שלא אנצח אתכם ברבים ותבביישו על ידי..." כשמוע רבי מרדכי בנעט את דבריו, צוה לאסוף שוב את כל בני העיר לדרשה בבית הכנסת וגילה כלפי עם ועדה את האמת כי לא הרב מליסא טעה אלא הוא זה שטעה. ורואים גודל צדקתו של הרב מליסא שהעדיף להשאר הוא בבושתו ובלבד שישמר כבוד חברו.

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הניציבים עליו, ויקרא: 'הוציאו כל איש מעלי'. ולא עמד איש אתו, בהתוודע יוסף אל אחיו (מה, א). יוסף מוציא את כל המצרים שהיו במקום, כדי להיוותר עם האחים לבדם. במעשה זה, הוא נותר ללא כל

לפי דברי הבית הלוי מיושבת הלשון היטב, כי עומק דברי יוסף אינו רק שאלה מה שלום אביהם, אלא תוכחה – כיצד זה לא הביאו בחשבון את הפגיעה שהמכירה תפגע ביעקב, לאור הקשר העמוק שלו ליוסף? לכן הוא אומר, "העוד אבי חיי".

ולא יכלו אחיו לענות אותו, כי נבהלו מפניו (מה, ג). פסוק זה מתאר את בהלתם של אחי יוסף ברגע הפגישה עמו – "ולא יכלו אחיו לענות אותו, כי נבהלו מפניו". ואומרים על כך חז"ל במסכת חגיגה, דף ד ע"ב: "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה; אם מפני בשר ודם נבהלו כך (=דהיינו, נבהלו האחים מיוסף), מפני הקב"ה על אחת כמה וכמה (=דהיינו, ביום הדין)". ומוסיפה הגמ' ומספרת שרבי אלעזר בכה כשהגיע לפסוק זה. לכאורה, דברים אלה נראים כתמוהים – מה הקשר בין בהלת האחים מיוסף (שעל פני הדברים נובעת מההלם שבגילוי), לבין חשש התוכחה מיום הדין?

מה עניין זה לזה? הבית הלוי מסביר זאת על פי דבריו שהובאו בהערה הקודמת: כמבואר לעיל, לפי הבית הלוי, המשפט "אני יוסף העוד אבי חיי", איננו רק שאלה, אלא תוכחה, שבה סותר יוסף למעשה את כל טענות ההגנה של יהודה, וזאת מתוך מעשיו ודבריו של יהודה עצמו: אתה עצמך לא חששת לחיי יעקב בעת המכירה, וכיצד זה שכעת אתה מעלה את הטענה שיש לרחם על בנימין מפאת החשש למות יעקב? ולא הייתה תשובה בפי האחים לסתירה זו, שפרכה את טענתם מתוך מעשיהם עצמם. ועל כך אומרים חז"ל, שאם כך הדבר בתוכחת בשר ודם, על אחת כמה וכמה בתוכחתו של הקב"ה ביום הדין; האדם מנסה לתרץ את מעשיו בתירוצים שונים, ומראים לו כיצד תירוצים אלה נסתרים פעמים רבות מתוך מעשיו שלו עצמו, ועיין עוד בהערה.

הסבר אחר מובא בספר "פרשה ולקחה" האחים היו אחוזי הלם, שכן ברגע אחד התברר להם שטעו לאורך כל השנים, ושהסברים והצידוקים שנתנו לעצמם ביחס להתנהגותם ליוסף, היו מוטעים לאורך כל הדרך; מתברר שהצדק היה עם יוסף, וחלומותיו אכן היו אות אמיתי משמים לכך שנועד לגדולה. חז"ל תרגמו זאת ליום הדין – אדם לאורך חייו מספק לעצמו תירוצים והצטדקויות להתנהלותו, מאמין בהם ופועל לפיהם; אך ביום הדין מעמידים אותו בעיניים

שהמכירה הייתה בשביל רצונו של הקב"ה שיוסף יכלכל אותנו בזמן הרעב, ולכן הבינו את כל השאלות. כך – אומר הח"ח – לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאמר "אני ה'", ואז יובררו לאדם כל ספקותיו. ישנם לפעמים לאנשים מסוימים שאלות רבות מדוע קרה לי כך ולמה הקב"ה עשה לנו כך, שאלות וספקות במשך שנים, אולם לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאמר אני ה' ויובן לאדם כל דבר וכל ספק. וכותב הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל: העולם הזה דומה לנוסע באוטובוס, יש נוסעים שיורדים בתחנה ראשונה ויש בתחנה שנייה ויש בתחנה סופית. ושוטה הוא האדם שיאמר למה הנוסע ירד בתחנה ראשונה הרי שילם כמו כולם, אבל יאמרו לו ריקא שכמוך, אדם זה הולך לעסקיו וזה המקום שצריך לרדת. כך בעוה"ז יש אנשים שמתים ל"ע בגיל צעיר ויש שמתים בגיל מבוגר, והכל כמובן משום שהצעיר בא בגלגול וכבר תיקן את כל מה שהיה צריך.

אני יוסף, העוד אבי חיי (מה, ג). יוסף שואל את יהודה אם אביו עדיין בחיים ("העוד אבי חיי?"). וכבר העירו המפרשים ששאלה זו לכאורה תמוהה, שהרי רק זה עתה סיפר יהודה ליוסף באריכות שיעקב חי (כי כל נאומו של יהודה היה סביב הטענה, שהשארית של בנימין במצרים תפגע ליעקב מאחר ש"נפשו קשורה בנפשו" וכו'), ומה המקום לשאלה "העוד אבי חיי" ?

נאמרו בעניין זה הסברים שונים ונביא את הסברו הידוע של בית הלוי על התורה: לפי בית הלוי, המלים "אני יוסף, העוד אבי חיי", אינן מבטאות רק שאלה גרידא, אלא גם תוכחה כלפי יהודה: אתה יהודה טוען בפניי, שאף אם בנימין ראוי לעונש, יש לחוס עליו שמא הדבר יפגע ביעקב (כלשונו של יהודה – "והיה בראותו כי אין הנער, ומת... ונפשו קשורה בנפשו"); ועל כך אומר יוסף בכאבו – להיכן נעלם שיקול זה בשעה שזממתם להרוג אותי ולבסוף מכרתם אותי לעבד? האם אז לא היה ראוי לחוס על אבי ולהתחשב בסבלו? והמשפט כולו מתפרש כך: "אני יוסף, העוד אבי חיי!" – אני הוא יוסף שמכרתם, האם לא חששתם להרוג את אבי אז, כשם שאתם חוששים כעת בעניין בנימין? ויש להוסיף שלפי הסבר זה מיושבת היטב גם תמיהה נוספת: מדוע אומר יוסף "העוד אבי" ולא "העוד אבינו"? הרי כל הנוכחים בחדר הם האחים, בניו של יעקב! אך

דיוסף הודה לאחיו על שמכרוהו, שרק עיי"ז זכה למעלתו וקדושתו "קדושת יוסף". לפנינו עובדא מחסיד 'גור', שכנראה הפנים היטב תורת רבו השפת אמת, והיתה נר לרגלו בצוק העתים, כפי שמספר הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל: מובא ב'שאל אביך ויגדך' (ח"א עמ' רג) עם אביו ואמו, שני אחים ושלוש אחיות, הוא הגיע לאשוויץ באחד ה"משלוחים", ולא עבר אלא זמן מועט, וכבר עמדו כולם באותו תור רווי אימה של ה"סלקציה" מי לחיים ומי למוות, שעליו פיקד הצורך ד"ר מנגלה ימ"ש, כל בני המשפחה ההורים האחים והאחיות הופנו לצד השמאלי אל מי למוות, ורק הוא האחד מכל בני המשפחה הופנה ימינה להילקח לכוחות העבודה שהנאצים השתמשו בהם למטרותיהם האפלות. הוא, היהודי שבסיפורנו זה, חסיד גור הנהו, "מרגיש" גדול, ותיאורו כיצד זה זכה להרגיש בקירבת אלוקים שאין כדוגמתה, דוקא בבור צלמוות שהקלגסים דחקוהו, יחד עם עוד יהודים לתוכו, הוא עדות מופת ליכולת ההתעלות של יהודי גם ברגעים המרים ביותר שבאים עליו. וכך סיפר האיש, לאחר שניצל ממלתעות הרשע ומכל התלאות שעדו עליו והגיע לירושלים: מיד לאחר ה"מיון" הנורא, נלקח הוא, ביחד עם עוד שבעה עשר אנשים צעירים, כדי לצאת לעבודת הכפייה, אבל בטרם ניתן להם ה"הכשר" לעבוד, נצטוו כולם להתפשט מכל בגדיהם ולקפוץ עירומים לתוך בור של מים שנמהל בכמות גבוהה של "קרבול", שהוא חומר חטוי חריף וצורב ביותר. קשה לתאר את הצריבה הנוראה בכל חלקי הגוף, ובמיוחד מחמת החומר שחדר לאוזניים ולעיניים, כולם קפצו למים, ומיד נסו החוצה, ואני, אומר היהודי, דוקא במים הצורבים הללו נשארתי לעמוד רגע ארוך והתחלתי למלמל לעצמי: "רבש"ע! היו לי אב ואם, שני אחים ושלוש אחיות, ועכשיו אין לי כבר אף אחד! אין אבא, אין אמא, אין אחים ואין אחיות! אבל עוד נשארתי בבגדים שלי, אלא שעכשיו גם זה כבר אין לי, שהלא הפשיטו אותי מבגדי, נותרתי עירום, ומה עוד נשאר לי, א"כ מבשרי אחזה אלוה! אם נשארתי בלא כלום, רק עם בשרי, כי אז הלא אני רואה אותך, רבש"ע, אני אתך, ואתה איתי, ואת זה אף אחד לא יוכל לקחת ממני! ואם כן, מה חסר לי..." וברגע שבו חשבתי כך, סיים היהודי את סיפורו, התחלתי לחוש תענוג כה גדול, שכמותו

פקוחות מול האמת לאמתה כפי שהיא והוא מבין את קלישותם של אותם תירוצים והסברים. זהו אותו "קל וחומר" שאליו מכוונים חז"ל.

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף (מה, ג). כיון שראה יהודה ליוסף שאינו מתפייס (שאינו נעתר לבקשתו לשחרר את בנימין), התחיל לומר לאחיו: מה אנו עומדים? מזה (מיוסף) נתחיל, ובפרעה (מלך מצרים) נסיים. והם לא היו יודעים, שיוסף מבין לשונם. כיון שראה יוסף כך (שאחיו מוכנים למסור נפשם על אחיהם הצעיר), התחיל אומר להם בתחנונים ובלשון רכה: איני רוצה אלא לידע, מי נתן לו לבנימין זה עצה לגנוב את הגביע? כיון ששמע בנימין כך, אמר: לא הם נתנו לי עצה, ולא אני נגעתי בגביע. אמר לו יוסף: הישבע לי! התחיל לישבע לו. ובמה נשבע לו? ביוסף אחיו נשבע, שלא נתנו לו עצה ולא נגע בגביע. אמר יוסף: מי יודיע לי, שאתה נשבע על אחיך באמת? אמר לו בנימין: משמותם של בני אתם יכול לידע, כמה אני מחבבו (עד כמה אני אוהב את יוסף אחי); שהוצאתי שמונתם על מה שאירע לו (שקראתי לעשרת בני, שמות המביעים אהבתי וגעגועי לאחי המת). כיון ששמע יוסף כך, לא יכול לכבוש רחמיו (לעצור את רגשות אהבתו לבנימין, בן אמו).

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף (מה, ג). מובא בחפץ חיים, במשך כל הזמן מאז באו בפעם הראשונה למצרים לשבור בר, ויוסף התנכר אליהם וידבר אתם קשות וחשדם במרגלים, שאלו איש לאחיו קושיות הרבה, מה זה ועל מה זה, חפשו עצות והאשימו איש את אחיו. וכן בפעם השניה תמהו ושאלו, מה זה עשה אלוקים לנו? עד ששמעו מפי אחיהם את שתי המילים הללו "אני יוסף" ומיד סרו הקושיות, התמיהות והספקות, והענין נתברר להם כל הצורך. כן כאשר ישמע העולם את שתי המילים "אני ה'" יתרצו כל הקושיות והתמיהות על הנהגת העולם, שהוא לכאורה לפלא בעינינו עד עתה, יתבררו ויתחורו כל העניינים וראו כל בשר יחדו, כי יד ד' עשתה הכל לטובתו.

אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה (מה, ד). איתא בשפת אמת על פסוק זה וזל"ק: כמ"ש חז"ל אשר שברת "יישר כחך", כן ניחם יוסף אותם כי זכה לכל זה על ידי המכירה, עכ"ל. היינו

לא הוציאו מגיהינום? ותירך, כי דוד באמרו בני בני אבשלום, נתכוון ללמד עליו סנגוריא, כי הטבע לא נותן לבן למרוד באביו, ואיך זה קרה שאבשלום מרד באביו? אלא ודאי זו היא גזירה מן השמים כמו שאמר הכתוב (שמואל יב, יא): "הנני מקים עליך רעה מביתך", ובכן אין עליו כל כך אשמה, והמעט שהיה לו נתכפר בהריגתו והגם שאם לא הייתה לו נטייה כזאת, לא היו מגלגלין כך על ידו, על כל פנים כיוון שיש גזירה הדבר נעשה יותר בקלות אף שהוא נגד הטבע ולוזה אמר: בני אבשלום! אבשלום בני! איך עשית זאת?! הלא ודאי זוהי גזירה מן השמים ועל ידי כך היה מצילו מגיהינום. ועל פי הקדמה זו ביאר הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל את הכתוב הנ"ל, כי תחילה אמר להם יוסף "העוד אבי חי". כי נבהלו מפניו רצה לעודדם שוב קראם ואמר להם: "אני יוסף אחיכם!" כאן הוסיף "אחיכם", לומר להם כי לפי הטבע לא ייתכן שאח ימכור את אחיו, ואם בכל זאת עשיתם זאת, אין זאת אלא בגזירה מן השמים "כדי להחיות עם רב", ובכן "אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם". ודו"ק כי נחמד ודפח"ח.

אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה ועתה אל תעצבו... כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם (מה, ד-ה). ה'עולם' מספרים שפעם אחת היה שונא ישראל שרצה לצער יהודים, ונכנס למסעדה יקרה וראה שם קבוצה של גויים, ובצד יושב יהודי. הרשע שהיה משופע בכסף ביקש לצער את היהודי. קרא למלצר והזמין אצלו עשרות מנות הכי יקרות של המסעדה, וציווה לתת לכל הגויים שנכחו שם, חוץ מליהודי. לאחר שסעדו כולם, קמו והודו לעשיר, ולתדהמתו גם היהודי בא להודות לו בכל לבו.

הרשע בראותו שהיהודי חומד לו לצון, ומודה לו על שנתן לכולם ולא לו, החליט לחזור על המעשה, והזמין עוד מנה מאוד יקרה לכל הסובבים, חוץ מליהודי, ושוב חזר הדבר על עצמו שבאו כולו להודות לו, וגם היהודי הודה לו. כשחזר הדבר כמה פעמים, התקצף הרשע ושאל את היהודי: 'על מה אתה מודה לי בכל פעם? ענה לו היהודי: 'אני הוא בעל המסעדה, באתי להודות לך על ריבוי המנות שאתה מזמין אצלנו'...

והנה באותו מעשה כבר ידע היהודי את הישועה שיש בתוך הצער שרוצה אותו הרשע לצער, אבל

לא חשתי בכל ימי חיי, והנה חברי לסבל עומדים בחוץ וצועקים אלי: מה אתה עומד ומשתהה למטה שם בקרבול החריף והנורא מהר צא מהגיהינום, ואני עומד חושב כנ"ל ומתענג בהרגש כי ד' יתברך אתי.

אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה (מה, ד). רבי חיים בן עטר, ה"אור החיים" הקדוש, מקשה: הן בפסוק הקודם נאמר "אני יוסף, העוד אבי חי", ומה טעם חזר לומר כאן "אני יוסף אחיכם". וביאר בקדשו שבפעם הראשונה שהתגלה יוסף לאחיו, לא ענוהו מאומה כמפורש בפסוק, אלא שלשתיקתם של השבטים יכולות להיות שתי סיבות, מחמת שהם מפחדים מיוסף, או שאינם מאמינים שהוא אכן יוסף. כנגד שתי הסיבות הללו חזר יוסף לומר: "אני יוסף אחיכם", אין לכם מה לדאוג מפני שכן אני 'אחיכם' ולא אנקום בכם, ודעו שלא רק כעת אני 'אחיכם' אלא אף בזמן "אשר מכתם אותי מצרימה", עם כל זה לא סרו ממני רגשי האחוה. אלא מאי, אינכם מאמינים שאני יוסף? לכך נתן בידם סימן מובהק: "אשר מכתם אותי מצרימה" דבר זה לא ידעוהו שום אדם ובריה, שכן חרימו למי שיגלה ושיתפו את הקב"ה עמם. מוכרחים אתם להודות שאם יודע אני מהמכירה, הרי ש"אני יוסף אחיכם".

ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו, ויאמר להם אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה (מה, ד). כאשר נתודע יוסף אל אחיו, אמר להם (בראשית מה, ג): "אני יוסף העוד אבי חי? ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", ואחר כך קורא להם שוב (פסוק ד): "ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי, ויגשו" ויאמר להם "אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה", ולכאורה לא מובן, מה הוסיף להם עתה מה שלא אמר להם בתחילה. הלא כבר אמר להם קודם "אני יוסף" ועתה כשניגשו אליו מה הוסיף בדבריו? וביאר הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל על פי מה שכתב רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש דרוש טו) על דברי דוד המלך בשעה שבכה על אבשלום בנו אמר (שמואל ב יט, א) "בני בני אבשלום" "אבשלום בני" – שבע פעמים "בני", ובכל פעם שאמר "בני" העלה אותו ממדור אחד של גיהינום ואמר שבע פעמים כנגד שבע מדורים. והקשה ה"יערות דבש" וכי אמירת "בני" כאמירת "קדיש" שתוכל

בכוחו לשמח שבורי לב ועגומי נפש אחרים שהיו בחברתו". לימים גילה בנו הגה"ק רבי עקיבא סופר שהבחור הזה היה אביו רבי שמעון, בנו של רבינו בעצמו, שסיפר את המעשה.

ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו (מה, יד). על ב' מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להחרב וכו' (רש"י). מעיר על כך הגאון רבי מרדכי פורגמנטקי: וצ"ב וכי עת כעת לבכות על החורבן, ואף קודם שנבנה, הרי עת ספוד ועת רקוד. זמן שמחה לחוד וזמן בכיה לחוד. וכתב לישיב אחז"ל "ימחה ה' דמעה מעל כל פנים", מהו כל, אלא לא רק דמעות של צער, אלא אף דמעות של גיל. ולכאורה אדרבה הרי זמן השמחה תגדל אז כמאמר הכתוב "אז ימלא שחוק פיני", ומדוע א"כ ימחו דמעות של אושר וגיל. אלא מקורן של דמעות בעת שמחה, אינן מצד השמחה המתפרצת, אלא מצד סופה שתגמר, ומצטערין על זה, כי בעת שרואים וחשים את השמחה רואים גם את הגבלתה וסופה, ומזה הבכיה, ברגע הראשון השמחה עצומה וגדולה מרגע שאחר כך, ובעת שיא תוקף השמחה מרגיש יותר הצער של סילוקה. ולכן לעתיד לבוא אז תתבטלנה הדמעות אף של שמחה, מפני שהשמחה תהיה קבועה ותמידית. וזה ענין הבכיה שבכו יוסף ובנימין, שאף ששמחו מעצם השגחתם וזכייתם שיבנה ביהמ"ק בחלקם, אבל ראו ג"כ שאין בקביעות וסופן להחרב, ועל דא בכו, שאין שמחתם שלמה.

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בסוף ימיו היה לו קוצב לב. ומדי פעם יצא לטייל בליווי תלמידיו. באחד הפעמים ראה ילדה קטנה בוכה. רבי יחזקאל התכופף אליה ושאל אותה "ילדה למה את בוכה?" אמרה לו הילדה "כי רחלי אמרה שהשמלה שלי לא יפה". אמרה לה הרב, איך קוראים לך? אמרה לו שושנה. אמר לה הרב, שושנה יש לך שם יפה והשמלה שלך מאוד מאוד יפה. והילדה נרגעה. לאחר מכן שאלוהו תלמידיו, רבי, תורה היא, וללמוד אנו צריכים. הלא היינו עסוקים בעניינים שעומדים ברומו של עולם. וא"כ למה הרב בזבז את זמננו היקר להרגיע ילדה בוכה? אמר להם הרב, נצטוונו ללכת במידותיו של הקב"ה, ועל הקב"ה נאמר "ימחה ה' דמעה מעל כל פנים", "כל" בא לרבות אפילו דמעה של

האמת היא כך גם בכל צער וגידוף שיש לכל אדם, שמתחת זה גנוז וטמון איזה רווח רוחני או גשמי. כעין זה איתא באור החיים הק' על הפסוק 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', כי כשראה יוסף את הצער והבושה של אחיו, ולא יכלו אחיו לענות אותו, אמר להם: אני מאד אוהב אתכם, ואמר זאת באמת לאמיתו, אני יוסף אחיכם, עדיין באחוזה, ובדיוק כך גם הייתי בשעה שזרקתם אותי לבור, גם את זה קיבלתי באבהה, כי האמנתי שהכל לטובה.

יתירה מכך מוסיף ה'כתב סופר' לפרש את הפסוק 'אשר מכרתם אותי', כמו שכתוב 'אשר שברת', וחז"ל דרשו י"שר כחך ששברת, אם מותר לדרוש אדרוש י"שר כחכם שמכרתם אותי מצרימה, שעי"ז נתגלגלה הצלת נפשות לישראל'.

כיוצא בזה מביא הרמח"ל שכל מלוכת יוסף וכל הישועה בשנות הרעב, לא היו יוצאים מכח אל הפועל אם לא היה יורד יוסף ירידה אחר ירידה, שפלות וסבל אחר שפלות וסבל, כי זה בנה אב, שכל עילה ומעלה שרוצה ה' לתת, אינו מזדמן ובא אלא מתוך עצה עמוקה. כמה שגדולה המעלה ביותר, כך עומק הירידה שלפניה.

ועתה אל תעצבו (מה, ה). סיפר הגאון רבי שמעון סופר: "כמה רב חילו של אבי, הריני כפרת משכבו, בצהלת פניו המאירים כפני משה. פעם אחת איתרמי בבחור אחד מבני הישיבה שהיה בטבע תכונת נפשו שמח וטוב לב ועובד את ה' בשמחה, שנתעצב אל לבו כבעל מרה שחורה; לא היה סובל חברת אנשים ולא היה יכול לסבול טבע הבחורים להיות שמחים, רק נטה להתבודד ולבכות הרבה.

"הדבר לא נעלם מעיניו הפקוחות של אבא, ויקרא לו אל חדרו באין איש עמו. הושיבו ממולו, וכנס עמו בדברים, והבחור ישב ועיניו למטה, כי ממש לא היה יכול להביט בפני רבו. ויאמר לו רבינו: 'הבט בפני'. וינסה לעשות כן ולא היה יכול, כי היו עיניו כמדקרות ניצוצי זהרי חמה, ויעצום את עיניו.

"וידבר אליו שנית בפנים שוחקות: 'הבט נא עוד פעם בפני'. ויעש כן, וכן חזר ושילש. וישאלוהו בשחוק: 'האם ראית אותי?' ויען: 'ראיתי'. ועתה שחק נא עמי'. ויחל לשחוק עד כי לא חדל לשחוק מתוך רוב שמחה. וישוחחו ביניהם בדברי תורה, עד שיצא מחדרו שמח וטוב לב, עד כדי כך שהיה

ילד. ואם תעמיקו תגלו שהדמעה שלהם יותר זכה וטהורה.

ועתה אל תעצבו (מה, ה). מובא בס' ברכי נפשיו מדברים הרבה על ענייני אמונה והשגחה, וכמעט שאין שמים על לב שאירועים כאלה, המצביעים במפורש על השגחתו הפרטית של השי"ת, מתגלגלים ממש בין האצבעות. סיפר אחד המשגיחים על מקרה שהיה בישיבתו עם אחד הבחורים המוכשרים והמצטיינים ביותר, ממנו אפשר אולי לנסות ללמוד ולהבין כיצד מנהל הקב"ה את עולמו. בחור זה, לבד מהתמדתו העצומה בתורה, וכל יתר מעלותיו, מגלה אכפתיות למען כלל הבחורים בתחומים רבים, ובכל מקום בו זקוקים לעזרה, הוא נמצא שם בראש. והנה, בשבת אחת היה הבעל-קורא נאלץ להיעדר בצורה פתאומית, כך שלא היה באפשרותו להודיע על כך מראש, והגבאי חיפש בעל-קורא שיחליף את מקומו. כמובן, למי פונים, אל הבחור ההוא, שניאות על אתר להקדיש מזמנו לביל שבת, וללמוד את הפרשה בטעמיה ישר והפוך. היתה זו פרשת מטות-מסעי המכילה פסוקים רבים. הבחור שלנו לא נרתע, וישב לביל שבת עד לאחר השעה שלוש לפנות בוקר, ועמל להכין את הפרשה הארוכה, עד ששלט בה באופן מעולה. בבוקרו של יום השבת, מתעורר לו הבחור, והנה קולו אינו נשמע... הוא נצרך בצורה מוחלטת, עד שלא היה יכול להוציא הגה מפיו, וכמובן לא לקרוא בתורה. נו, ננסה לחשוב מה היתה תגובתו של בחור ממוצע, שלא היה חדור באמונת-תום, ובכך שכל מה שעושה השי"ת, לטובה הוא עושה? אין ספק שהוא היה מתרגז עד למאוד, ואומר לעצמו; עד שישבתי והכנתי, ותרמתי מזמני, והנה לפתע-פתאום לוקחים לי את הקול, בצורה כה מוזרה ופתאומית?!... ובאמת שהדבר היה לא מובן; רק 3 שעות לפני כן הלך הבחור לישון, וקולו נשמע כרגיל, בלי זכר לצרידות כלשהי, והנה הוא קם ממיטתו ואין באפשרותו להוציא הגה... אלא שהבחור שלנו הבין שדווקא בגלל הפתאומיות הזו, ובשל האירוע שעבר עליו, דווקא בשל כך ברור עוד יותר שהכל מכוון מן שמיא. כיום מותר כבר לגלות, שבאותה שבת הגיע לישיבה מי שעתידי להיות ה'שווער' של הבחור ההוא, שביקש לתהות על קנקנו של המשודך שהוצע לבתו. והנה, עוד

בטרם בואו לישיבה, קבע לעצמו כלל שהוא אינו רוצה שהבחור המוצע יתעסק בדברים אחרים, לבד מלימוד תורה, וגם אם ישמע שהו א בעל-קורא בישיבה, הוא אינו רוצה לקחתו לחתן לבתו (דבר המנוגד כמובן לכל כללי ההיגיון, אבל לא נכנס עתה לשיקולים הלא-מובנים של השווער, שאינם מעניינים). למעשה, זה היה השידוך שנקבע בשמים, ומסובב כל הסיבות גרם שהבחור לא יקרא בתורה... השידוך יצא לבסוף אל הפועל, "וברור כשמש – כך אמר השווער לאחר מכן – שאם הייתי שומע את הבחור קורא בתורה, הייתי פוסל את ההצעה על הסף". לא היתה ברירה אחרת אלא להטיל צרידות בקולו של הבחור, כדי שהשווער המיועד לא יוכל לפוסלו מלהיות חתן לבתו... הסיפור המדהים הזה שהתרחש באחת הישיבות הגבוהות, וסופר בשמחת האירוסין (תוך הדגשת העובדה שהסכמתו לקרוא בתורה הינה חלק מאישיותו של החתן, הנרתם לכל דבר שבכוחו לסייע לציבור, ללא כל קשר לעמלו הכביר בתורה וביראה), מוכיח לנו בפעם המי-יודע- כמה שהלוואי והיינו סומכים על הבורא – עולם בכל מה שהוא עושה אתנו כאן בעולם הזה, ולא היינו מתרעמים על מאומה.

ואל יחר בעיניכם (מה, ה). כשפתח הגאון מטשיבין – רבי דב בעריש ווינדנפלד זצ"ל את הישיבה, למדו בה קבוצת אברכים, והוא היה נותן להם תמיכה חודשית. אחד האברכים ממקורבי הרב, החליט ביום בהיר שהוא עוזב את הכולל, וזאת משום שהיה נמנה על חוגי הקנאים בדעותיו, ולא יכול היה לסבול שהרב מטשיבין מורה להצביע בבחירות. אותו אברך התחרט מאוד על מעשהו, ולעת זקנותו סיפר בבכיות על טהרת נפשו של הרב מטשיבין שהיה ממשך לשלוח לו מידי חודש בחודשו את דמי החלוקה החדשית, לאשתו, באומרו שהיא אינה אשמה שעזב את הכולל, והבית הרי צריך להמשיך להתנהל ולהתפרנס. מעשה נוסף היה באחד מאברכי הכולל שנודע לו שהרב מטשיבין מקבל תמיכה ממשלתית, ודעתו לא היתה נוחה מזה, על כן בסוף החודש כאשר חולקו דמי התמיכה לאברכים, מצא אותו אברך לנכון לבוא לרב מטשיבין ולהחזיר לו "לירה", הסכום שלפי הערכתו הוא החלק במשכורתו שהתקבל מהממשלה. רבי דב בעריש בטוהר מידותיו לא

הגיב למעשה המחוצף, אלא אדרבה, הוא קיבל זאת בנועם ובחיוך, וכך חזר הדבר מדי חודש בחודשו.

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי... כי למחיה שלחני אלוקים (מה, ה). נמצאנו למדים מעלתו המופלאה והנשגבה של יוסף הצדיק, אשר לא די שמחל לאחיו שהשליכוהו לבור נחשים ועקרבים ואחר כך מכרוהו לעבד, אלא אדרבה, עוד ניחמם ועודד את רוחם ודיבר על ליבם כי מעשיהם גרמו לו ולהם טובה גדולה! ידועים דברי חז"ל (ראש השנה יז, ב) על מעלתו הנשגבה של המעביר על מדותיו ש"מעבירין לו על כל פשעייו". שנים רבות היה הרה"ק רבי יעקב זצ"ל (אביו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זצ"ל) חשוך בנים רח"ל. הוא שימש כש"ץ בבית המדרש בימים הנוראים. פעם אחת, בליל יום כיפור, האריך בתפלת הלחש של מעריב מעט יותר מהרגלו, והדבר עורר את כעסו של אחד העשירים שהיה מנכבדי הקהילה. כאשר פסע רבי יעקב ב"עושה שלום", ניגש אליו העשיר וסטר לו על לחיו לעיני כל והוסיף לגעור בו על ש"הטריח" את הציבור הקדוש להמתין לו. מתפללי בית הכנסת שנודעו מהמעשה, רצו למחות באותו רשע, אך רבי יעקב השתיקם, וכאילו לא אירע דבר, שב לעמוד ופתח בנעימה את הפיוט "עלה תחנונינו". כך גם לאחר סיום התפילה לא התייחס כלל לאותו מעשה אלא בירך את המתפללים בברכת היום, וחזר לביתו. לאחר זמן מה דפק על דלתו אחד מעשירי העיר וביקש בתחנונים "לקנות" ממנו את זכות הבזיונות שנחל זה היום ברבים, אך רבי יעקב השיב בפשטות "איני יודע מה אתה סח... הרי "בתוך כדי דיבור" מחלתי וסלחתי לאיש שפגע בי, בלב שלם ובנפש חפצה, אין בליבי כל טינה והקפדה ח". בלילה הוא חזה רבי יעקב בחלמו שבשכר שהעביר על מדותיו יזכה להוליד בן שיאיר את עיני ישראל בתורה. ואכן התממש החלום ולתקופת השנה נולד לו בנו רבי אהרו הגדול זצ"ל שהאיר את העולם בקדושתו.

אחד המשגיחים סיפר, על מקרה שהיה בישיבתו עם בחור מוכשר ומצויין ביותר, ממנו אפשר ללמוד, כיצד מנהל הקב"ה את עולמו. בחור זה, לבד מהתמדתו העצומה בתורה, וכל יתר מעלותיו, מגלה איכפתיות למען כלל הבחורים

בישיבה בתחומים רבים, ובכל מקום שבו זקוקים לעזרה, הוא נמצא בראש. שבת אחת, נאלץ בעל הקורא להיעדר בצורה פתאומית, כך שלא היה באפשרותו להודיע על כך מראש, והגבאי חיפש בעל קורא שיחליף את מקומו. כמובן, למי פונים, אל הבחור ההוא, שניאות על אתר להקדיש מזמנו בליל שבת, וללמוד את הפרשה בטעמיה ישר והפוך. היתה זו פרשת מטות-מסעי המכילה פסוקים רבים, ומידענו הבחור לא נרתע, וישב בליל שבת עד לפנות בוקר, ועמל להכין את הפרשה הארוכה, עד ששלט בה באופן מעולה. בבוקרו של יום השבת, מתעורר לו הבחור, והנה קולו אינו נשמע... הוא נצרך בצורה מוחלטת, עד שלא היה יכול להוציא הגה מפיו, וכמובן שלא היה ביכולתו לקרוא בתורה. ננסה לחשוב מה היתה תגובתו של בחור ממוצע, שלא היה חדור באמונה תמימה שהכל מאיתו יתברך, ובכך שכל מה שעושה השי"ת, לטובה הוא עושה. אין ספק שהיה מתרגז עד למאוד, ואומר לעצמו; אחרי שטרח ותרם מזמנו, ולפתע לוקחים לו את הקול, בצורה מוזרה ופתאומית!... ובאמת שהדבר היה לא מובן; רק מספר שעות קודם לכן הלך הבחור לישון, וקולו נשמע כרגיל, בלי זכר לצרידות כלשהי, והנה הוא קם ממיטתו ואין באפשרותו להוציא הגה... אלא שהבחור שלנו הבין, שדווקא בגלל הפתאומיות הזו, ובשל האירוע שעבר עליו, דווקא בשל כך ברור עוד יותר שהכל מכוון מן שמיא. כיום מותר כבר לגלות, שבאותה שבת הגיע לישיבה מי שעתיד להיות ה'שווער' חותנו של הבחור ההוא, שביקש לתהות על קנקנו של המשוך שהוצע לבתו המופלגת. עוד בטרם בואו לישיבה, קבע לעצמו כלל שהוא אינו רוצה שהבחור המוצע יתעסק בדברים אחרים, לבד מלימוד תורה, וגם אם ישמע שהוא בעל-קורא בישיבה, הוא אינו רוצה לקחתו לחתן לבתו. במציאות, זה היה השידוך שנקבע בשמים עבורו, והשי"ת גילגל את העניינים כך, שהבחור לא יקרא בתורה... השידוך יצא לבסוף אל הפועל, ו"בורר כשמש - כך אמר ה'שווער' לאחר מכן - שאם הייתי שומע את הבחור קורא בתורה, הייתי פוסל את ההצעה על הסף". לא היתה ברירה אחרת, אלא להטיל צרידות בקולו של הבחור, כדי שה'שווער' המיועד לא יוכל לפוסלו מלהיות חתן לבתו... הסיפור המדהים הזה שהתרחש באחת הישיבות הגבוהות, וסופר בשמחת האירוסין (תוך

סכום גדול בידי, כולם באו לקבל את פניו ולאחל לו הצלחה וכמובן גם אני באתי ועזרתי לו לארח את כולם, לפתע ראיתי על השולחן את הארנק של יעקב עם כל הכסף שחסך ואמרתי לעצמי "איזה חוסר אחריות זה להשאיר ככה כסף, אני חייב ללמד אותו לקח", שמתי את הכסף בכיס ואמרתי לעצמי "כשיעקב יתחיל לחפש אוציא את הכסף ואגיד לו יש לך מזל שאני מצאתי את זה" אך כשהחלו החיפושים נהייתה מהומה וכבר לא היה לי נעים, אמרתי לעצמי אחכה עד שכולם ילכו ואספר ליעקב, אבל אנשים נשארנו כל הלילה לעודד אותו ולא מצאתי הזדמנות נאותה, וכך עבר הימים ולא מצאתי דרך להחזיר את הכסף, עד שהחלטתי שאסע למקום אחר, אשקיע את הכסף בעסק ועוד כשנה שנתיים אוכל להחזיר ליעקב הרבה יותר וכך ייסלח לי, יצאתי להתחיל את עסקי ובדרך שמעתי על החופה המיוחדת וכמו כולם עמדתי לראות, אלא שאז הבעש"ט ניגש אלי ואמר לי "המחשבה שלך הייתה טובה אבל המעשה הוא העיקר, אמנם בהתחלה זה הגיע מהכיוון החיובי שבך אלא שאז הרע ניצח והשתלט על הטוב, אף פעם לא מאוחר תחזור הביתה ותחזיר את הכסף ובעז"ה החבר יאמין לך".

בפרשת השבוע אחרי שיוסף מתגלה לאחיו ויעקב יורד למצרים מספרת לנו התורה "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף" אומר המדרש שזה מה שכתוב בתהילים "נוהג כצאן יוסף" אנחנו פונים לקב"ה ואומרים לו כפי שיוסף כלכל את אחיו לפי מעשיהם כך אנחנו מבקשים ממך שתכלכל אותנו לפי מעשינו.

ויש במדרש זה כמה דברים לא מובנים ראשית הרי ברור שכך הקב"ה נוהג עם כל אדם ונותן לו לפי מעשיו למה אנחנו צריכים כביכול ללמוד מיוסף, ההיגיון אומר שמעשיו של האדם הם המדד למה שיקבל.

ושנית מה פשר הדברים שיוסף נהג עם אחיו לפי מעשיהם, הרי יוסף היה הסמל של זה שלא נהג לפי מעשיהם, אלא להיפך גמל להם טובה תחת רעה, הם מכרו אותו לעבד והוא דאג להם והאכיל אותם?

והרעיון הוא שאחי יוסף אכן חשבו לעשות לו רעה אבל בפועל יצא מזה טובה גדולה וכפי

הדגשת העובדה שהסכמתו לקרוא בתורה הינה חלק מאישיותו של החתן, הנרתם לכל דבר שבכוחו לסייע לציבור, ללא כל קשר לעמלו הכביר בתורה וביראה), מוכיח לנו בפעם המי יודע כמה, שהלוואי והיינו סומכים על בורא עולם בכל מה שעושה איתנו בעולם הזה, ולא היינו מתרעמים על מאומה. צריך רק להאמין באמונה שלימה שהכל – הכל לטובה, ולטובה ממש, ואם הכל לטובה, הרי ברור שיש באפשרותנו לשמוח ולעלוז בכל מה שקורה לנו.

ויאמר יוסף אל אחיו: אני יוסף! (מדרש) **ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם** (מה, ה). סיפר הרה"ק רבי ברוך מרדכי מקוידניוב ז"ע: אבי רבי שלמה חיים הוכיחי קשות על העצבות שלי. שאלתי: והרי לקוי אני במידות גרועות יותר, למה אתה מוכיחי דווקא על העצבות? ענה לי אבא: על דברים אחרים בטח שתחזור בתשובה, לא כן העצבות, שיתכן שלעולם לא תחזור עליה. הפטיר רבי ברוך מרדכי, זה מה שרמז יוסף לאחיו "ועתה אל תעצבו", אין תיבת "ועתה" מרמזת אלא על תשובה, והיה יוסף מזכיר לאחיו, כי מכל החטאים עליהם לשוב תחילה על העצבות. (בשם הרה"ק מקרלין ז"ע)

כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם. העיירה מזיבוז' לבשה חג, זוג צעיר עומדים להתחתן והבעל שם טוב הולך להיות הרב המקדש, כל אנשי העיר לבשו בגדי חג וחיכו בכיכר העיר לאירוע הגדול, השעה הגיעה, הבעש"ט עושה את דרכו אל הבמה, אך בדרך ניגש ליהודי שעמד בין הקהל ולוחש באוזנו דבר מה, אותו יהודי מיד מסתובב ומתחיל ללכת, שניים מתלמידי הבעש"ט הסתקרנו לדעת מי הוא אותו צדיק שהרבי ראה לנכון לדבר איתו לפני החופה והחלו ללכת אחריו, ראו אותו מגיע למלון ואורז את חפציו על מנת לצאת, עצרו אותו ואמרו לו "אתה לא תוכל לברוח מאיתנו ספר לנו מי אתה, אנו בטוחים שאתה צדיק נסתר אם הבעש"ט טרח לבוא לדבר איתך לפני החופה" היהודי מתיישב ואומר להם לא צדיק ולא בן צדיק אני, אספר לכם את הסיפור:

יש לי שכן בשם יעקב, חברים טובים אנו מזה שנים רבות, לפני כשנה נפרד יעקב מידידי ומשפחתו ונסע לעיר רחוקה, עבד שנה וחזר עם

עלי רעה", אך "אלוקים חשבה לטובה", ומתוך הבור הפכתי למשנה למלך ולמשביר הבינלאומי.

ועתה אל תעצבו (מה, ה). עצבות אינה עבירה, אבל טמטום הלב שעצבות יכולה להביא, אין העבירה החמורה ביותר יכולה להביא. הרה"ק ר' משה מקוברין ז"ע, ראה פעם יהודי בצער רב, קרא ר' משה: אוי ואבוי, איך מעמיס עליו יהודי חטא כזה להיות שרוי בצער, הלא אמרו חז"ל (חגיגה טו:): ר' מאיר אומר בזמן שאדם מצטער שכינה מזה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, היינו, השכינה מצטערת, ואם כן, איך יכול בן אדם בגלל ענייניו הפעוטים להכניס את השכינה בצער.

והנה עיניכם רואות... כי פי המדבר אליכם (מה, יב). מפרש רש"י: "בלשון הקודש". מבואר מדבריו שיוסף ציין כהוכחה לזהותו את העובדה שהוא מדבר בלשון הקודש. הרמב"ן תמה על הוכחה זו, הוא קובע שבתקופה ההיא ידעו רבים במצרים את לשון הקודש, ועל אחת כמה וכמה שהמושלים הכירו את השפה! ואם כן תמוה כיצד הוכיח יוסף את זהותו מכך שדיבר בלשון הקודש? כדי ליישב את תמיהתו מקדים רבי אברהם מאיר גלאנצר שליט"א (מוריה, כסלו תש"ס) ומביא שאלה אחרת: כיצד לא זיהו האחים את יוסף לפי קולו? (והרי מבואר הלכה שניתן לסמוך על 'טביעות עין של קולי'). רבי יהונתן אייבשיץ (תפארת יהונתן) מיישב זאת כך: זיהו על סמך הקול מתאפשר רק כאשר האדם משתמש באותה שפה בה הכירו אותו לפני כן, וזאת משום שלכל שפה יש מבטא ואופן היגוי שונה "עד שמי שמכיר בלשון אשכנז, ואינו מכיר בלשון צרפת, ושומע את חבירו מדבר בלשון צרפת אינו מכירו בקולו". ואם כן מובן מדוע לא זיהו האחים את יוסף לפי קולו. מכיוון שהם הורגלו לשמוע אותו בלשון הקודש – ובמצרים הרי שוחח איתם יוסף בשפה זרה באמצעות מתורגמן. לפי"ז – אומר הרב גלאנצר – מיושבת גם תמיהת הרמב"ן: כאשר יוסף מציין בפני אחיו את העובדה שהוא מדבר בלשון הקודש, אין כוונתו להוכיח שהוא יוסף מעצם השימוש בשפה, אלא שכוונתו לומר לאחיו שכעת הם יכולים לזהות אותו לפי טביעות הקול – שכן הם הורגלו בעבר לשמוע אותו מדבר בשפה זו.

שיוסף אמר להם "אתם חשבתם עלי רעה, אלוקים חשבה לטובה" וזה מה שהמדרש מתכוון שיוסף כלכל את אחיו לפי מעשיהם, הוא לא התחשב בכוונתם הרעה ובמחשבה השלילית שלהם אלא בתוצאה המעשית ומכיוון שהתוצאה היתה טובה נתן להם שכר. ואת זה אנחנו מבקשים מהקב"ה אלא כלכל אותנו לפי מעשינו ולא לפי המחשבות כי לפעמים אדם עושה מעשה טוב אבל לא עם כל הלב או שיש לו אינטרסים מסוימים ואנחנו אומרים לקב"ה שיראה מה יצא בפועל ואם עשינו מעשה טוב גם אם התערבבו מחשבות שליליות עדיין תן לנו שכר שלם.

כי למחיה שלחני... לעיתים נראה, מסיבוב לסיבוב, כי מאבקי האחים בארצנו הקטנטונת גדולים מאתנו, אך מריבה אחת עתיקה יכולה ללמד אותנו משהו. מעשה בשני אחים שחיו זה לצד זה במשך שנים רבות עד שיום אחד הסתכסכו בשל ויכוח כלשהו. אי הבנה קטנה התגלגלה למצב בלתי נסבל, חילופי מילים קשות, ואחר כך שבועות של נתק. באחד הימים נשמעה דפיקה על דלת האח הבכור ובפתח עמד נגר עם ארגז כלים. אני מחפש עבודה באזור, אולי אדוני זקוק למשימת נגרות קטנה?

כן, אמר האיש, מעבר לנחל גר השכן שלי, שהוא במקרה אחי הצעיר. עד לא מזמן היה בינינו שטח ירוק מדהים אבל אז הוא פגע בי. כעת אני רוצה שתבנה גדר גבוהה של שלושה מטרים על שפת הנחל כדי שלא אראה אותו יותר. האיש נסע העירה לסידורים והשאיר את הנגר לעבוד. כשהוא חזר בערב הוא עמד המום. במקום לבנות גדר, הנגר בנה גשר מעבר לנחל, גשר מקסים ומיוחד, יצירת אומנות, עם מעקה מעוצב ופיתוחי עץ. לפתע הגיח האח הצעיר מהעבר השני, הוא חיבק בהתרגשות את אחיו המבוגר ואמר: "אתה משהו מיוחד, תמיד ידעתי שאתה מיוחד, לבנות גשר אחרי כל מה שעשיתי לך?! אתה באמת נפלא".

כשיוסף רואה, בתחילת פרכתנו, שיהודה, זה שמכר אותו לעבד, מוכן עתה לערוב עבור בנימין ולהכנס כעבד תחתיו, הוא מבין שהגיעה השעה להותיר מאחור את המאבק העכור. ואז, לא רק שאינו נוקם באחיו, הוא אף נוקט בצעד מפתיע ומשיב להם טובה תחת רעה. שכן "אתם חשבתם

חלקו של אחיו, ויש לכך רמז נפלא- "על צואריו"
ו"על צואריו" בגימטריה: "ואהבת לרעך כמוך"
(820).

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צואריו (מה, יד). רש"י מפרש, שיוסף בכה על בתי המקדש (הראשון והשני) שעתידים להיות בחלקו של בנימין ויחרבו; ובנימין מצדו בכה על משכן שילה, שעתיד להיות בחלקו של יוסף, ויחרב [ובלשון רש"י: "ויבך" – על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על משכן שילה, שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופן ליחרב]". והדבר צריך ביאור, מה ראו בשעת שמחה זו לבכות על חורבנות עתידיים? ועוד יש להבין, מדוע בכה כל אחד על החורבן העתידי של מקדש חברו (יוסף על בתי המקדש בחלקו של בנימין, ובנימין על המשכן בחלקו של יוסף), ולא על חורבנו שלו עצמו?

האדמו"ר ממודיץ, בספר דברי ישראל על התורה, מבאר בשם אביו כך: כשנפגשו יוסף ובנימין, הם הרגישו והבינו היטב את כוחה של שנאת חנם; שניהם חשו באותו רגע את כאב הפרידה ביניהם לאורך השנים, שנגרמה מכוח השנאה שהביאה למכירה. בשעה זו, שבה שניהם חשו את תוצאותיה ההרסניות של השנאה, כאב לבם גם על העתיד, על המקדש שעתיד להיחרב בשל שנאה זו. וידעו שניהם, שהתיקון לשנאת חנם הוא להגביר אהבה ואחוה באופן שכל אחד יחוש את צער הזולת ויחוה את כאבו. ועל כן בכו באותו רגע כל אחד על חורבן חברו, ולא על חורבן עצמו כי זהו הצעד הראשון לתיקונה של שנאת חנם.

לכולם נתן לאיש חליפות שמלות (מה, כב). מובא ב"בכור יעקב" ראיתי לרב שער בת רבים ז"ל שהקשה, מה כוונת יוסף כשנתן להם חליפות שמלות, הרי לא היה חסר להם בגדים? ונראה לומר, לפי שנאמר קודם לכן כשמצא את הגביע באמתחת בנימין "ויקראו שמלותם", לכן הוצרכו להחליף בגדים.

לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות (מה, כב). הגמ' מקשה איך יכול להיות שיוסף יטעה באותו דבר שאביו טעה ואיך יתכן שיוסף ישנה בן בין

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים (מה, יג). המונים נתאספו בפרשת דרכים לחלוק כבוד לרבי אברהם יהושע העשיל מאפטה, ה'אוהב ישראל' זי"ע, שנסע למחוז חפצו. בכל עיר שעבר יצאו מאות יהודים להקביל את פניו. חלשה דעתו של הצדיק, מדוע חולקים כבוד למי שאינו זכאי לו. ניסה בנו רבי יצחק מאיר מזינקוב זי"ע להרגיעו, אמר, האנשים הללו לא לכבודך באו, אבא, אלא לכבודי. נהנה הצדיק מדבריו ונתיישרה דעתו. למחרת שאל אותו, מה ראו האנשים לחלוק לך כבוד. 'לפי שאני בנו של הרב מאפטה' השיב רבי יצחק מאיר. נענה הצדיק, אתה מדבר כפי שאמר יוסף 'והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים' כל הכבוד שחולקים לי במצרים, אינו אלא בזכות שאני בנו של אבא.

ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו (מה, יד). צריך להבין מדוע התורה מדגישה שהם בכו איש על צוארו של אחיו? כמו כן מדוע הם לא בכו איש על ראשו של אחיו? מבואר במפרשים שהמילה צואר מרמזת על בית המקדש כדברי הכתוב "כמגדל דוד צוארך". צריך לבאר -מדוע בית המקדש לא מושווה לראש שהוא החלק הגבוה ביותר כמו שבית המקדש נמצא בגובהו של עולם? התשובה לכך: לאמיתו של דבר בית המקדש לא נמצא במקום הגבוה ביותר, הוא נמוך מעין עיטם מעט. אומנם הראש גבוה מהצוואר אבל דווקא בצוואר ישנה מעלה - דרך הצוואר עוברת החיות לכל חלקי הגוף, כך בית המקדש תפקידו להאיר ולהשפיע על העולם כולו, ואין מטרתו להיות מובדל מהעולם, לכן בית המקדש דומה לצוואר ולא לראש כיוון שהראש כשהוא לעצמו הוא נפרד ומובדל מיתר חלקי הגוף. מכך אפשר להבין מדוע יוסף ובנימין בכו איש על צוארו של אחיו ולא על ראשו- יוסף בכה על שני בתי המקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין ושופן ליחרב, ובנימין בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופן ליחרב (רש"י).

ידוע שחורבן בתי המקדש היה תוצאה של שנאת חנם, וראשית החטא של שנאת חנם הייתה מכירת יוסף, וכעת שיוסף ובנימין נפגשים הם מנסים לתקן עוון זה - והתיקון על כך היא אהבת חנם, כלומר אהבת אמת- שצערו של חברו מכאיב לו יותר מצערו שלו, לכן כל אחד בכה על

חמרים. אמר יוסף ליעקב, אבא, אתה רואה את החמורים האלה, אתה רואה שהם נושאים מכל טוב מצרים, שום חמור לא יודע מה יש לו על הגב, אומרים לו "לך", והוא מתחיל ללכת... אין לו שום שליטה, על מה שיש לו על הגב. אומר המהר"ל – מבקש יוסף מאביו: "אבא, כמו שחמור לא יודע מה יש לו על הגב, ככה השבטים, לא ידעו מה הם עושים, הם היו מחוסרי שליטה במעשים שלהם, אל תתבע מהם שום דבר! אלוקים חשבה לטובה".

ולאביו שלח... מטוב מצרים (מה, כג). יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו (רש"י) אחד מתלמידי המגיד ממעזריטש שאל אותו פעם: "חז"ל אומרים 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה'. איך זה אפשרי? אם התורה מצווה עליי לקבל את הקשיים, להאמין בכל ליבי שבורא העולם יודע מה טוב עבורי, אני יכול להבין ולקבל את זה. אבל לברך? לשמוח בקשיים שהוא העניק לי? איך יכול אדם להגיע לרמה גבוהה שכזו?" "לך אל תלמידי רבי זושא והוא יסביר לך" אמר לו הרבי. הלך היהודי לביתו של רבי זושא, דפק על הדלת וביקש להתארח כמה ימים. כשהיה שם הבחין שהמצב בבית מאוד לא טוב. הילדים לא היו בריאים, אין פרנסה והיו ימים בהם אפילו לא היה לחם על השולחן. ובכל זאת, רבי זושא המשיך לעבוד את בורא העולם מתוך שמחה והתלהבות. רואים עליו שהוא מקיים בכל ליבו את מאמר התלמוד, חשב האורח לעצמו.

אחרי כמה ימים הוא ניגש לר' זושא ואמר לו "הרבי הקדוש ממעזריטש שלח אותי אליך כדי שתסביר לי כיצד ניתן לברך את בורא העולם על הרעה כשם שמברכים על הטובה. אני מבין למה הוא שלח אותי אליך ואני מבקש שתסביר לי. איך זה אפשרי? איך יכול אדם להודות לה' על דבר רע שקרה לו?"

הסתכל עליו ר' זושא בתמייה ואמר: "הרבי שלח אותך אליי? אני לא מבין למה. איך אוכל לענות לשאלתך? אתה צריך למצוא משהו שסובל, אדם שרע לו – אולי הוא יוכל לסייע לך, אני לא סבלתי מעולם".

בפרשת השבוע אנחנו קוראים על הפגישה המרגשת של האחים עם יוסף לאחר שמתגלה אליהם ועל ההכנות להודיע ליעקב על כך שיוסף חי, התורה מספרת שיוסף שלח לאביו מ"טוב

הבנים שהרי למוד הסבל היה צריך להקפיד בזה יותר? ומתרצת הגמ' שהביא חמש חליפות שמלות לרמז על מרדכי היהודי אשר יצא מלפני המלך בחמשה בגדי מלכות. הקשה על זה הגר"א שהרי עדיין ישנה פה אפליה ובמיוחד שהאחים לא ידעו על הרמז הזה שרימז לו? ותיריך הגר"א שהשמלות היו זולות ובשווי של השמלה שקיבלו שאר האחים ושאלת הגמ' היתה למה היה השינוי בכמות ולא לשווי השמלות שבוזה לא היה הבדל.

הקשה אביו של ה"בית הלוי" שהרי הביא גם שלש מאות שקל ועל זה הגר"א לא תירץ? ה"בית הלוי" כשהיה צעיר תירץ שהנה כתוב בפרשת משפטים שמחירו של עבד הוא שלושים שקל כי אם שור נגח עבד חייב שלושים שקל לאדוניו וכתוב בגמ' בגיטין דף מד. שהמוכר עבד לנכרי חייב לפדות אותו עד פי עשרה מדמיו א"כ כל אח היה צריך לפדות אותו מידי המצרים עד שלוש מאות שקל ורק בנימין שלא מכרו לא היה צריך לשלם שלוש מאות שקל ולכן קיבלם מאת יוסף.

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים (מה, כג). למה הוא שלח עשרה ולא אחד-עשר? הרי אחד-עשר שבטים עולים חזרה. מבאר המושב זקנים, בשם רבינו אפרים: שבאמת יוסף לא שלח את בנימין חזרה. אמר להם יוסף – אתם תעלו חזרה ובנימין נשאר איתי היות ויעקב אבינו חשש, שמא יקרה לו אסון בדרך, אמר יוסף, תשאירו אותו כבר פה, בין-כה יעקב עומד לרדת לפה, שלא יקרה לו אסון בדרך. לפי"ז אומרים המפרשים – מובן למה יהודה נענש, כתוב בגמרא (מסכת מכות יא.) שעצמותיו של יהודה, היו מתגלגלים בארון ארבעים שנה, כי נידוי אפילו על תנאי צריך הפרה, והיות ויהודה קיבל על עצמו אנכי אערבנו מידי תבקשנו, אז היות והוא עשה נידוי על עצמו, התגלגלו עצמותיו במדבר. שואלים כולם – למה התגלגלו, הרי הוא החזיר אותנו? עפ"י המושב זקנים הזה, הוא לא החזיר אותנו באמת... אמר "שיישאר במצרים", אם ככה, הוא לא יכל לקיים אנכי אערבנו מידי תבקשנו, כי הוא לא הביא אותו. אמנם לא קרה לו שום דבר, אבל הוא נשאר במצרים.

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים (מה, כג). שואל המהר"ל (גור אריה) על הפסוק: למה כזאת עשרה חמרים? משיב המהר"ל ולאביו שלח כזאת עשרה

בתחילתו היה יין טוב, באיכות משובחת; אבל אם מלכתחילה היה יין דל וגרוע, ככל שהוא מתיישן הוא מחמיץ והולך. גם הזיקנה היא מעלה, אלא שהדבר תלוי במעשי האדם בצעירותו. (רבי שלמה אלטר) הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל, רבה של סלונים, דרש בשבת הגדול ושבת תשובה מערכות נפלאות שמקצתן נאספו בספריו "עמק יהושע", "עצת יהושע", "שפת הנחל", אבי הנחל" ועוד. דרשות שהפעימו את הלומדים. פעם, לאחר הדרשה, פנה אליו חצוף אחד: "תמהני רבי, המשנה אומרת (קנים פ"ג מ"ו) שזקני תורה, כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם, שנאמר: "בישישים חכמה, ואורך ימים תבונה" (איוב יב, יב), והרי בשנים הקודמות היו דרשותיו של מר משוננות יותר, הכיצד?! "אה, הסיבה פשוטה", ענה הגאון על אתר, "שהרי באותה משנה נאמר, שזקני עמי הארץ כל זמן שמזקינים דעתם מטרפת עליהם. אין פלא בכך שמשנה לשנה אתם מבינים פחות ופחות את הדרשה..."

אל תרגזו בדרך (מה, כד). פירש"י: אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך. מובא ב"מים חיים" (עמ' קצז), הראש ישיבה הרב טרגר זצ"ל סיפר, כשעשה שבע ברכות לרגל נישואיו של בנו ר' יצחק הי"ו עב"ג בתו של האדמו"ר מנובומינסק הצדיק ר' יעקב פרלוב שליט"א (זצ"ל), היה גם הרב (הגאון רבי חיים קרייזווירטהר זצ"ל) נוכח, וגם הגאון הרב אלישיב זצ"ל, וכיבדו את הרב להגיד את שבע הברכות. הרב זצ"ל ביקש לא לסטות ממנהגו, וחיפש סידור. הרב אלישיב הרי ידע והכיר את רבנו, וגם ידע שרובו ככולו מן הש"ס שגור בפיו, הביע את פליאתו בבדיחותא, על מה ולמה זקוק הוא לסידור, הרי גמרא מפורשת היא בכתובות (ז): הרב חייך ולא הגיב. אבל הני תרי אחים, בניהם החשובים של הג"ר שלמה זלמן אויערבך זצ"ל העירו, שהרב מבקש סידור, כי חושש הוא שלא ידע היכן להפסיק.

אל תרגזו בדרך (מה, כד). ואיתא ברש"י "אל תפסעו פסיעה גסה". ויל"ד למה לא צוה אותם יעקב אותו הדבר, וכן למה לא צוה יוסף בפעם הקודמת אותו הדבר, רק עכשיו. וביותר יש לדקדק מהו השייכות של "אל תפסעו פסיעות גסות" שנקט רש"י, ללשון הפסוק "אל תרגזו בדרך". ויש לומר, דהנה בעצם לא הי' חשש

מצרים" ורש"י כותב שעל פי הגמרא שלח יוסף לאביו "יין ישן שדעת זקנים נוחה ממנו" ולפי המדרש שלח לו "פולים גרוסים" ז"א שיוסף שלח ליעקב בקבוק יין מצרי ישן ושק עם פול מצרי טחון, האמת שבמבט ראשון נראה קצת מוזר שזה מה שיוסף בחר לשלוח ליעקב הרי ארץ ישראל נשתבחה בגפנים ובטוח שהיין בארץ יותר משובח וגם פול זה לא בדיוק המאכל הכי מוכבד בטח לא כשהוא מגיע טחון ולמה שלח יוסף דווקא דברים אלו?

מובא בתורת מנחם מסביר שיוסף שלח כאן מסר חשוב ליעקב, יוסף ידע מה תהיה ההרגשה בבית יעקב כשיוודע שיוסף חי, כמובן שמצד אחד תהיה שמחה גדולה אבל מצד שני תתעורר מיד השאלה על אחי יוסף ששיקרו ואמרו "טרוף טורף" ואולי יעקב בכלל יגלה שהם מכרו את יוסף ויתעורר כעס גדול, יוסף רוצה למנוע את כל זה והוא שולח לאבא מסר "דע לך שמרגע שהגעתי למצרים שמתי בצד בקבוק יין שעליו נגיד לחיים כשניפגש, חייתי באמונה שלמה שיש כאן תוכנית אלוקית ויבוא יום ונתאחד מחדש, לכן אין סיבה לכעוס, בנוסף שולח לו יוסף את הפול שדרך בישולו היא דווקא כשמפרידים אותו לחתיכות קטנות, רק אז הוא יוצא עם טעם טוב וזוהו יוסף רומז לאביו שעכשיו במבט לאחור הוא מבין את התוכנית האלוקית, בשביל להציל את העולם מהרעב היה צורך להפריד בין האחים ולכן זה התגלגל כך שיוסף נמכר למצריים אבל הנה בסופו של דבר נהיה משנה למלך ובנה תוכנית שבזכותה יש לכולם מה לאכול בשנות הרעב.

ולאביו שלח... מטוב מצרים (מה, כג). יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו (רש"י) פעם לפני סעודת שבת, שמע הרה"ק האדמו"ר האמצעי מלובביץ' זיע"א את הגבאי מתווכח עם חסידים על כמות היין שהם עתידים לתרום לשולחן. אמר להם הרבי, מדוע לא אמרה התורה בפירוש שיוסף שלח לאביו יין? והטעם הוא משום שנאמר בגמרא "הדיבור רע ליין" (כריתות ו ע"ב) על יין אין מדברים, יין נותנים.

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נושאים מטוב מצרים (מה, כג). מובא בס' והגדת וברש"י, מטוב מצרים – מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. יין ישן משביח והולך רק אם

לבדו בעבודתו ית"ש, אז יראה כל אחד על דרך עבודתו כי הוא זה תכלית הנקודת האמת האמצעית אשר אליו פונים כל הדרכים הטובים מכל צדיק וצדיק, כי באמת הכל אחד ואין שום הפרש ביניהם, ושפיר קאמר כל או"א על דרך עבודתו, עכל"ק.

החסיד רבי יהודה לייב ז"ל בנו יחידו של הגה"ק רבי מרדכי חיים מסלאנים זצ"ל, שאל את אביו: מה חסר לרבי שניאור פריעדמאן [גאון וצדיק בן עליה דגול מיקירי פרושי ירושלים בדור הקודם] בלי דרכי החסידות, הן מושלם הוא בכל, הרי כי אפשר גם כן... ענה האב הגדול לבן השואל: ער איז א ריכטיגער לעכאוויטשער חסיד, נאר ער ווייסט נישט פון דעם.

מובא ב"הדור והתקופה" (להג"ר אליקים שלעזינגער שליט"א ראש ישיבת הרמה לאנדאן, עמ' לב) סיפר לי (הרב מבריסק זצ"ל), שכשהי' גר בוורשא אחר חתונתו והתפלל בגערער שטיבעל, היו שם הרבה ת"ח, והפצירו בו שישביר להם מהו ההתנגדות לחסידים, ותמיד התחמק מהם. אבל פעם, אחר התפילה, ראה שהרבה חסידים מסבבים אותו ואומרים: בריסקער רב"ס זוהן, יעצט וועט איר זיך נישט קענען ארויס דרייען... ראיתי שאין לי ברירה, אמרתי להם: הנני רואה שאין לי ברירה, תגידו לי מקודם מהו חסידות, ואז אענה לכם מהו ההתנגדות... און ס'האט נישט גענומען קיין פאהר מינוט און דער טיש איז געוועהן ליידיג, און מער האט מען מיר נישט געפרעגט, בין איך פטור.

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (מה, כד). ברש"י מובא: דבר אחר, אל תפסיעו פסיעה גסה. מובא ב'ארץ חמדה' והקשה המהרש"א, למה לא הזהירים יעקב על זה קודם שנסעו למצרים? וי"ל דאיתא במס' ברכות פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, וחוזר רק ע"י טעימת יין של קידוש. והנה איתא בגמ' שהנוזר אסור בין קידוש, עוד דרשו חז"ל על הפסוק "ולקדקד נוזר אחיו". שבני יעקב היו נוזרים כל זמן שלא מצאו את יוסף. וא"כ, קודם שנסעו למצרים לא הוצרך יעקב להזהירם, כי הם מעצמם לא יפסיעו פסיעה גסה, שהרי לא היו מותרים ברפואה למאור עיניהם, משא"כ גבי יוסף, כשכבר שתו יין – הוצרך להזהירם.

שהשבטים יפסיעו פסיעה גסה, רק שעכשיו בעת הזאת הי' חשש שכל השבטים ישאו את רגליהם וירוצו מיד לבשר ליעקב את הבשורה הטובה, אולם יוסף האמין בה' שכל דבר מעותד משמים, וקבועה הדקה הנכונה מתי יגיע הבשורה הטובה ליעקב אביהם ואין להם לרוץ, כי לא יגיעו במוקדם אם אין השעה מוכשרת לכך, ולא יפעלו במרוצתם רק ההיפוך, שהקב"ה יזמין בפניהם מכשולים להרגיז עליהם הדרך שלא יוכלו להגיע קדם השעה הנכונה. וזהו "אל תפסעו פסיעה גסה", כי ממילא לא תגיעו במוקדם יותר מהשעה שכתוב למעלה בשמים, רק הי' מוכרח מאורעות שיארע לכם רוגזות מסיבות הדרך. ועל כן עומד הוא ומזהיר להם שפיר "אל תרגזו בדרך" על ידי הפסיעות הגסות.

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (מה, כד). מובא בדברי ישראל, ואמר אא"ו (הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר) זצוק"ל, פירוש אל תרגזו בדרך ר"ל בדרכי החסידות, היינו כשאתה עובד להבורא ית' על פי איזה דרך, וכשאתה רואה שחבירך אינו עובד על דרך זה שאתה הולך, אל תרגזו עליו, כי הרבה דרכים יש בעבודת הבורא ית"ש, עכדה"ק. והענין מה שראה על ככה להזהיר אותם על זה יש לומר, כי מחלוקת השבטים עם יוסף עד שמכרוהו בוודאי לא היתה המחלוקת בדברים גשמיים, רק בדברי החסידות כמובן, לפיכך הזהיר אותם עכשיו שאל ירגזו עוד בדרכי החסידות שלהם, רק יבינו שיש הרבה דרכים בעבודת הבורא והכל עולה בקנה אחד.

והרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע בספרו תורת אמת (לט"ו באב) מביא יסוד זו בשם זקיננו הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע וזל"ק: הנה בעולם הזה כל צדיק וצדיק עובד את הש"י בדרך אחד לבדו, לא כדרך הצדיק הזה דרך הצדיק הזה, אך לעתיד יתגלה כי כל אלה הדרכים דרך אחד הוא, וכולם כאחד טובים הולכים על קוטב מרכז תכלית נקודה אחת. וזהו 'עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים', היינו אז יתגלה כי כל דרכי הצדיקים בעולם הזה היו בבחי' מחול, כעגול סביב סביב שהכל אחד לתכלית מרכז הנקודת אמת שביניהן, וזהו 'והוא יושב ביניהן'. וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר הנה אלקינו זה קוינו לו', היינו אף שבעולם הזה היה נראה כמו שכל אחד הולך בדרך אחד

כזו! האחד אשם יותר והאחר פחות, אבל אילו היה השני מעביר על מידותיו מכבה היה את אש המריבה. כך במישור הכללי, וכך גם בחוג החברה והמשפחה. וראו פלא שגם הנרדף חייב לערוך חשבון נפשו, מצינו אצל דוד המלך שנרדף ביד דואג עד חורמה, נתבע: "עד מתי יהיה עוון זה טמון בידך, על ידך נטרד דואג האדומי!" (סנהדרין צה). שמא יש לו חלק בליבוי הקנאה כלפיו! חלק עקיף, זעיר, אך אינו פוטר מנשיאה באחריות.

עיקרון זה למדים אנו מפרשת עגלה ערופה. הנה נמצא חלל במדבר, מחוץ לעיר. יש צורך לאתר את הרוצח, מובן. אבל זקני העיר הקרובה נדרשים להביא כפרה בשם התושבים כולם. על מה? על כך שלא סיפקו הגנה לנרצח. "שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא ליווי". (רש"י דברים כא, ז). אחריות עקיפה.

והנה יעקב אבינו מודע למתיחות ששררה בין יוסף לאחיו. ידע שחלומותיו נבואיים וציפה להתגשמותם, ועם זאת גער בו לעיניהם כדי לשכך הקפדתם. (רש"י בראשית לז, י). ידע שכוונת יוסף רצויה בהבאת דיבת אחיו, כדי להישיר אורחותם. אף עשה לו כתונת פסים לפייסו על טינתם. (חזקוני בראשית לז, ג). וידע שיוסף ודאי סבור שהצדק עימו, ונשטם הוא בחינם. אבל שלחו לראות את שלום אחיו, (בראשית לז, יד.). להתפייס עימם, וכיצד, על ידי לימוד פרשת העגלה הערופה. לימוד פרשת האחריות העקיפה. "עץ אחד אינו דולק לבדו": תאהבם, ויאהבו אותך. וכעבור עשרים ושתים שנה שלח יוסף לומר, שאימץ את הלקח.

וירא את העגלות... ותחי רוח יעקב אביהם (מה, כז). פרש"י: "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה". הקשה רבי שמואל אהרן יודלביץ זצוק"ל מה היה מיוחד כל כך בסימן שמסר יוסף הצדיק עם העגלות? (עד שזה גרם ל"ותחי רוח יעקב אביהם!?) וביאר זאת על פי מעשה ידוע שהיה בימי הגר"א זצוק"ל בבחור צעיר לימים שהתחתן, ועדיין נהג במעשי ילדות ובשובבות עד שחותנו התרגז עליו והכה אותו. חרה אפו של החתן דנן, ברח מביתו והותיר את אשתו עגונה משך כמה שנים. לימים הופיע ואמר שהוא מוכן לתת גט תמורת סכום כסף. אך מאחר שנשוא בגיל צעיר לא ידעו להכירו אם הוא

ויעלו ממצרים ויבואו ארץ כנען אל יעקב אביהם: ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם (מה, כה-כז). סימן מסר להם יוסף במה היה עוסק כשנפרד ממנו, בפרשת עגלה ערופה. זהו שנאמר: "וירא את העגלות אשר שלח יוסף – ותחי רוח יעקב אביהם". (רש"י מפרשים רבים דנו וביארו מדוע נפרד יעקב מיוסף בפרשה זו של עגלה ערופה דווקא נפתח במעשה ודרכו אולי נפתח צוהר להבנת הענין. בירושלים חי איש פלא, הצדיק רבי נחום משאדיק זצ"ל. פעם התגלע סכסוך בין יהודי לשייך ערבי יהיר ואלים. הציע היהודי את רבי נחום כבורר ושופט. הסכים הערבי. שמע רבי נחום את טענות הצדדים, ופסק לטובת היהודי. שמע הערבי וחרה אפו. הבטיח לנקום ברבי נחום את נקמתו. יום אחד הלך רבי נחום עם תלמידיו, והנה השייך הערבי לקראתו, חגור בכלי נשקו, ועיניו רושפות אש. חרדו התלמידים חרדה גדולה. רק רבי נחום נותר שליו, הישיר מבטו אל הערבי והתקרב אליו בלא חשש. אף הערבי פסע לעברו, ובהגיעו הושיט ידו לשלום, התרפס, וביקש מחילה על איומיו... כשנפרדו, תמהו התלמידים על השינוי שחל בערבי: לא ידעו שהתחרט על דבריו ושינה את השקפתו.

נענה רבי נחום ואמר: "טועים אתם. כשראני, אכן ביקש להרגני. אני הוא שהבאתי לשינוי דעתו". וכך הסביר: פסוק מפורש הוא, "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם", (משלי כז, יט) כלומר, כפי שהמים משקפים את בבואת האדם, כך לב חברך משקף את תחושתך כלפיו! כשהערבי לא קיבל את הדין, והאשימיני במושוא פנים, הקפדתי עליו. ובהקפדתי, ליביתי את זעמו. עתה, כשנפגשנו, אמרתי בלבי: הרי לשיטתו צודק הוא. בטוח היה שהדין עימו, שהרי גם דרך אוויל ישר בעיניו, (משלי יב, טו) ולהבנתו בטוח הוא שהייתי המשפט וקיפחתי. חשתי כלפיו רחמים והבנה, וכך חש אף הוא כלפי. וממילא השתנתה השקפתו, ובא להתפייס". עד היכן נוקבים הדברים! "עץ אינו דולק יחידי", כך אומרים חז"ל. (תענית ז). כשיש סכסוך בין שני חכמים, "אחד מת ואחד גולה". (סוטה מט). ומדוע יענשו שניהם, אולי רק האחד אשם? ברם, אין מציאות

שלום פרעה", אל תייחס לי את הגדולה ופתרון החלום, אלא לקב"ה). וכך גם כאן הורה להם למסור, כה אמר בנך יוסף, שמני אלוקים וכו". אולם, האחים בתחילה לא מסרו כך, אלא אמרו ליעקב (כאן בפסוק כו) "עוד יוסף חי, וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים", הם השמיטו את התחלת דברי יוסף, "שמני אלוקים וכו". יעקב, כששמע זאת, לא האמין שאכן מדובר ביוסף, כי ידע שאין זו דרך יוסף, ויוסף לעולם אינו מייחס את הדברים לעצמו; ואז, הוסיפו האחים "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם" (בדגש על "כל"), הם אמרו את דברי יוסף בשלמותם ובדיוקם, לרבות התחלת הדברים, "שמני אלוקים לאדון", בייחוס הדברים לקב"ה; וכששמע כך יעקב, אמר – אכן, זהו יוסף.

וירא את העגלות אשר שלח יוסף (מה, כז). רמז נאה רמז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע כי לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', וברשי"י – סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה (רשי"י מה, כז) ופי' הרה"ק ה'בית ישראל' כי רמז לו שבעגלה ערופה נאמר לא נודע מי הכהו (דברים כא, א) כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע – לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה.

ותחי רוח יעקב אביהם (מה, כז). ה'חתם-סופר', היה נוהג להאריך בתפילת שמונה-עשרה. פעם אחת, אחרי התפילה, ניגש אליו אחד המתפללים ואמר: "רבי, האומנם כדאי כל-כך להאריך בתפילה? הנה, בזמן שרבונו התפלל הספקתי לסיים את התפילה ואף גם ללמוד שני דפי גמרא עם תוספות". חיך רבי משה והשיב: "חז"ל אמרו שהמאריך בתפילתו מאריכים לו ימיו ושנותיו. אם-כן, על-ידי אריכות התפילה אזכה לחיות יותר, וממילא אוכל להשלים את דפי הגמרא שכביכול 'החמצתי' בגלל אריכות התפילה".

ואלכה ואראנו בטרם אמות (מה, כח). סיפר הגה"צ רבי נתן מאיר וזכטפויגל זצ"ל מנהל רוחני ישיבת לייקווד שפעם פנה אליו רבו, המנהל רוחני של התלמוד תורה דקלם הגה"צ רבי דניאל מובשוביץ

אכן הבעל, או סתם אדם שמתחזה ורוצה להרויח כסף. ביקשו ממנו שיתן סימנים: איך נראה הבית, הרהיטים, הבגדים וכו'. הוא ידע לענות תשובות נכונות, ולמרות זאת עדיין היה לב בני המשפחה נוקף שמא מדובר במתחזה. פנו אל הגר"א שיעץ לקחת אותו לבית הכנסת ולהורות לו לשבת במקום שלו. עשו כך והאיש לא הצליח למצוא את מקומו... כיון שכך כפתו אותו ואז הודה שהוא 'מתחזה'. הבעל האמיתי מסר לו את כל הסימנים, ותוכניהם הייתה: להתחלק ביניהם בכסף. הגר"א הסביר את עצתו בכך שאנשים פחותים מונחים לגמרי בענייני העולם הזה, ודברי קדושה פורחים מדעתם. לפיכך יעץ שישאלו אותו על מקומו בבית הכנסת, כי מסתמא שכח הבעל האמיתי למסור לו סימן זה. לפי זה – ביאר רבי שמואל אהרן – מובן מדוע התמלא יעקב אבינו שמחה בראותו את העגלות: אם יוסף מתגורר במצרים ומכל הסימנים שיכל למסור העדיף לרמז דווקא על הסוגיא בה הם אוחזים – אות הוא שיוסף הצדיק מונח בקדושה.

ויגידו לו [האחים ליעקב] לאמר, עוד יוסף חי, וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים; ויפג לבו, כי לא האמין להם; וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם, וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו, ותחי רוח יעקב אביהם (מה, כו-כז). בתחילה, יעקב אינו מאמין שיוסף חי; ורק לבסוף, כאשר "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם וכו", החל יעקב להאמין שמצאו את יוסף. מדוע בתחילה לא האמין, ומדוע לאחר ש"וידברו אליו כל כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם" השתנתה דעתו? מה השתנה, ומהו הדגש "את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם"? פי' הרה"ק אדמו"ר מבעלז זי"ע לעיל, כשיוסף שולח את האחים להביא את אביו, הוא הורה להם "מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו, כה אמר בנך יוסף, שמני אלוקים לאדון לכל מצרים..." (לעיל מה, ט). כלומר, מסרו לאבי בשמי שאני מוסר שאני "אדון לכל מצרים", אך אל תשכחו למסור בשמי גם ש"שמני אלוקים", הקב"ה הוא שהציב אותי בתפקיד זה; כי זו הייתה דרכו של יוסף מאז ומתמיד, להזכיר שם שמים ולהקפיד לייחס את הדברים לקב"ה, גם כשעולה לגדולה ואנשים משבחים אותו (וכך גם לעיל בפרק מא פסוק טז, אומר יוסף לפרעה, "בלעדי; אלוקים יענה את

להשתמש בשם זה. הרהר רבי שלמה זלמן אויירבך בנדון, ולאחר מכן פסק שאין לקרוא לילד בשם זה, "אולם לא משום חששות האם", הוסיף מיד, "אלא משום שהפלגתי כמה שנים קדימה, וחשבתי מה יהיה כאשר ילד זה יגדל ויצא לשחק, ואמו תקרא לו מן החלון 'יענקל'ה בוא הביתה', והשכנה, אשר תשמע את קריאותיה, תתחיל לבכות, כשהיא נזכרת בבנה אהובה, מחמל נפשה, יענקל'ה... אשר כבר כמה שנים טמון בבית מועד לכל חי... ואין אפשר לקרוא בשם שיסב כל כך הרבה צער?!!!" וכששמע זאת רבי חיים, היו עיניו זולגות דמעות.

והיה כראותו כי אין הנער ומת (מה, לא). פעם בא אל הרבי מקוצק זיע"א אחד מחסידיו יהודי זקן, והתאונן בפניו כי הוא חי בדחוקות גדולה ובניו אשר הוא מוסר נפשו עליהם, והם בעלי פרנסה אינם דואגים לו ואינם תומכים בו ואינם חסים עליו. ומה הפלא? ענה לו הרבי מקוצק, רמז לזה אנו מוצאים בתורה, כשיוסף עיכב את בנימין התחנן לפניו יהודה שיחוס על שיבתו של יעקב ככתוב "והיה בראותו כי הנער ומת". נשאלת השאלה הרי בנימין השאיר בבית עשרה בנים ולמה לא ביקש יהודה שיחוס על בניו שימותו מצער אביהם שאיננו, סימן שההורים מצטערים יותר על ייסורי בניהם מאשר הבנים על ייסורי ההורים.

ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה... אל תירא מרדה מצרימה (מו, ב-ג). הפסוק מדגיש, שהתגלות הקב"ה ליעקב הייתה "במראות הלילה", וכן לעיל בפרשת ויצא, מתאר הכתוב שהקב"ה התגלה אל יעקב בלילה (וילן שם כי בא השמש וכו'). וכבר עמד על כך המשך חכמה, שרק אצל יעקב מצאנו כך (כאמור, פעמיים) ולא אצל שאר האבות. מה השתנה יעקב, ומדוע דווקא בפעמיים אלה נגלה אליו הקב"ה בלילה? עונה על כך המשך חכמה – בשתי הפעמים הללו (כאן ובפרשת ויצא) יעקב עומד לצאת לגלות; ודווקא אז, מדגיש לו הקב"ה שהוא נמצא עם האדם גם בחשכת הגלות, ולכן מתגלה אליו "במראות הלילה", לסמל שגם בחשכת הגלות והצרה, אין הקב"ה עוזב את האדם.

וממשיך המשך חכמה, שזהו עומק לשון הפסוק בתהלים מזמור כ', "יענך ה' ביום צרה, ישגבך שם

זצ"ל הי"ד ושאלו, לשם מה הלך יעקב לראות את יוסף, מה תוסיף לו ראייה זו? אין לומר שהיו אלו געגועים גרידא, כיוון שלא ראה את בנו עשרים ושתים שנה, וכלתה נפשו לראותו. שהרי מדברים אנו באבות העולם שבדודאי כל מעשה שלהם נעשה בחשבון מדוקדק.

לשם משל סיפר רבי נתן ששמע פעם מרבו רבי דניאל הנ"ל שתייכן ביקורת מצידו ועל כל אדם שמעשיו אינם מחושבים דיים, אבל על רבו הסבא מקלם זצ"ל יתקשה לומר ביקורת, כי בימי שהותו בצילו, ראה איך כל תנועה שעושה מחושבת ואפילו את כובעו לא יזיז בלי מחשבה, אם כן קל וחומר, בן בנו של קל וחומר שהיה ליעקב אבינו חשבון מדוע נסע לבנו? תשובתו של רבי דניאל לשאלה ששאל, היתה קצרה: "הוא רצה לראות איך יוסף מתנהג". הסביר זאת רבי נתן, שהנה לכאורה למה נצרך לראותו בעולם הזה, הלא יראנו בעולם הבא, אלא רצה לראות איך הוא מצליח להתגבר על יצרו, ומזה ילמד הוא עצמו, שכן למרות שיעקב היה ודאי במדרגה גבוהה מיוסף, אולם הוא הרגיש שהוא יכול וצריך ללמוד ממדרגתו המיוחדת של יוסף הצדיק שנתנסה בכאלה ניסיונות ועמד בהם. (נועם המוסר עמ' ע"ה)

רב עוד יוסף בני חי (מה, כח). שמחתו של יעקב אבינו על הבשורה אודות יוסף, מלמדת על שנות הצער והיגון שחלפו עליו בפרק הזמן שבו היה משוכנע כי חיה רעה אכלתהו. צער זה, על מות בן, הנו כה עמוק ונוקב, עד כי לא תמיד מודעים לו הסובבים, ולפיכך לעתים בחוסר מחשבה או תשומת לב, הם פותחים שוב ושוב את הפצע המדמם. שח הרב סמוטני כי שמע שרבי יצחק זילברשטיין מספר לרבי חיים קנייבסקי על דין תורה שהתנהל בביתו של רבי שלמה זלמן אויירבך זצ"ל בין בני זוג אודות בחירת שם לרך הנולד להם. האב רצה לקרוא על שם אביו, אשר נפטר כמה חודשים קודם לכן, ואילו האם התנגדה לכך נחרצות, מאחר שבבניין שבו התגוררו נפטר לפני תקופה קצרה ילד הנושא את השם הזה, והיא חוששת שמא בקריאת שם כזה יש סימן רע. "מה פתאום?" – התקומם הבעל למשמע דבריה – "כיבוד אב דוחה כל מיני חששות שאין בהם ממש". אולם היא בשלה, חוששת היא, ואינה מסוגלת להעלות על דעתה

שיווה הגרפיקאי לתמונה חזות סימטרית בכך שצייר שלושה עצים מכל צד. משראה רבינו (הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל) את הקבלות מיד פסל אותן: "ישיבה בונים רק על יסודות של אמת, חלילה לערב במעשינו אפילו משהו שקר".

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה (מו, כח). לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה. רש"י. שואלים המפרשים, מדוע נבחר יהודה לשליחות זו, ולא יששכר שנאמר בו "יששכר חמור גרם", ולא לוי שעליו נאמר "ורו משפטיו ליעקב"? אלא הסביר הרה"ק בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע, הסבר נפלא והוא יסוד עצום! האדם הראשון שנטל על עצמו אחריות ומסירות נפש ואמר "אנכי אערבנו, מידי תבקשנו" היה יהודה, וכיוון שאחד הכלים להקמת תלמידים בישראל הוא נטילת אחריות ומסירות נפש, נבחר יהודה להקים בית תלמוד להוראה.

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה (מו, כח). רש"י: להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו. שתי מטרות היו ליעקב בשלחו את יהודה בהקמת בית הועד: הן שיהא מקום להוראת התורה ע"י יעקב והן שיהא מקום שבו יוכלו השבטים ללמוד. והדברים צריכים ביאור: א. הרי שבעים נפש ירדו למצרים שחלקם נשים וילדים, ואילו הגברים מנו כמה עשרות בלבד ומדוע ראה יעקב צורך לשלוח את יהודה להכין מקום ללימוד תורה למספר כה קטן של לומדים? ב. האם לא היה ניתן להקים בית ועד בהגיעם למצרים ולא להכין מקום מראש? ג. הרי יוסף היה במצרים ושימש כמשנה למלך, וכחלק מההכנות לקראת הפגישה עם אביו ואחיו, יכול היה הוא להכין את בית המדרש ללימוד תורה? ד. לוי ויששכר שמהם עתידים לצאת מורי הוראה בישראל, היו מתאימים יותר מיחודה להשלח למצרים להקים בית ועד, מאשר יהודה?

מסופר, שביום שייסדו את ישיבת וואלוז'ין, היה ראש הישיבה הגר"ח מוואלוז'ין שרוי בתענית ובכה בדמעות שלישי, ובדמעות אלו גיבלו את הטיט של אבן הפינה... וכן מסופר שבעת יציקת היסודות לישיבת פוניב'ז, פרץ הרב מפוניב'ז מידי פעם בבכי עד שקשה היה להרגיעו, והחזון אי"ש שנכח במקום אמר: "ישיבה שמייסדים בדמעות, בדם ובזיע, סופה להתקיים". מטרת יעקב בהקמת

בוורשה שבפולין. באמצעו של הביקור הביט רבי אברהם בשעונו, קם ממקומו והחל לשיר בקול רם. דקות אחדות עברו, השירה התגברה ולא זו בלבד, אלא שלעיני המארחים – התמהים על ראש הישיבה הנכבד – קם רבי אברהם והחל לרקוד לבדו כשהוא ממשיך לשורר בעוז. השירה נסתיימה, המשגיח הנערץ שב לשבת כאילו לא אירע דבר, אלא שעייני המארחים הבהירו לו שהם מצפים להסבר. "הערב מתקיימת בשעה זו חתונתו של אחד מתלמידי הישיבה. אינני יכול להימצא בגופי ממש באולם החתונות, אולם העובדה שאני נמצא בריחוק מקום, אינה מתירה לי שלא להשתתף בשמחתו. כיוונתי לשעה המשוערת שבה נערכים הריקודים באולם השמחות, ובאותה שעה בה רוקדים בני הישיבה בחתונה, שמחתי אני ממקומי שבפולין עם התלמיד המתחתן בליטא..."

כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים (מו, כז). בפרשתנו התורה מספרת שיעקב אבינו ירד למצרים ב- 70 נפש, והתורה מונה וסופרת את היורדים שהם 4 נשותיהם של יעקב עם הבנים והנכדים, בני לאה – 33, בני זלפה – 16, בני רחל – 14, בני בלהה – 7. ומביא רבינו האור החיים הקדוש את שאלת חכמינו זכרונם לברכה, שבפועל היו בני לאה רק 32 ואם כן חסר אחד לחשבון ה- 70, ומי הוא זה המשלים את החשבון??? וחכמינו זכרונם לברכה מתרצים בכמה אופנים, ואילו רבינו הקדוש חולק עליהם ומחדש שיעקב אבינו בעצמו הוא זה שמשלים את החשבון. ומסיים וזה לשון קודשו: 'ולא יקשה בעינך שיהיה פירושינו היפך דברי רבותינו זכרונם לברכה, כי כבר הודעתך כי בפשטי התורה שאין הלכה יוצאה מהם רשות נתונה לתלמיד ותיק לחדש, ועליהם נאמר 'חכו ממתקים וכולו מחמדים', והפשט כראי מוצק, והדרשה תדרש'.

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה (מו, כח). פירש"י: לתקן לו בית התלמוד. מובא ב'אש התורה' (ח"ב עמ' רלב) משכנו הראשון של בית מדרש גבוה בליקווד היה בבית קטן עם חצר, בכניסה לחצר משני הצדדים היו נטועים שלשה עצים מצד אחד של הכניסה, ושניים מצד שני. והנה כאשר הזמינו מטעם הישיבה בבית דפוס פנקסי קבלות לתורמים,

ומקץ דקה פנה אל שליח הציבור ואמר לו רד לפני התיבה והתפלל ערבית. רק לאחר התפילה ניגש האב אל בנו האהוב וקידם פניו בברכת שלום עליכם. חסידים שהיו באותו מעמד הבינו כי בהתנהגותו זו הלך הרבי בדרכו של יעקב אבינו בשעה שנפגש עם יוסף בנו האהוב, שקרא באותו זמן קריאת שמע כדי שהאהבה העזה שהתעוררה בלבו למראה בנו האהוב תהא מוקדשת כולה להשם יתברך, בשעה שיאמר את המלים 'ואהבת את ה' אלהיך', ובדרך זו של יעקב אבינו הלך רבי דוד מלעלוב.

ויפול על צוואריו (מו, כט). אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רז"ל שהיה קורא את שמע (רש"י). ברגע השיא, כאשר רואה יעקב את בנו יוסף בא לקראתו, במקום לרוץ לקראתו ולחבק אותו, בדיוק אז נזכר יעקב לקרוא קריאת שמע! מדוע לא עשה זאת אחרי החיבוקים והנשיקות? רבי יהודה צדקה זצ"ל, ביאר שיעקב אבינו בחר לקרוא קריאת שמע דווקא בשעה זו משום שבקריאת שמע אומרים: "ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", והכוונה שצריך להגיע לכך שאהבת ה' תמלא את כל הלב ותהיה מעל כל אהבה אחרת שבעולם. יעקב אבינו אהב מאוד את יוסף, וכאשר נפגש עמו חשש שברגע השיא, מרוב התרגשות, תהיה 'התנגשות' בין אהבת ה' לאהבת יוסף, ולכן העדיף לקרוא קריאת שמע כדי להקדיש את הרגע המיוחד והמרגש לקב"ה. בתו של ה'חפץ חיים' התאלמנה בגיל צעיר וצערה היה גדול מאוד.

ה'חפץ חיים' רצה לנחמה ואמר לה: "בתי היקרה, שמעי מעשה שכך היה: אלמנה אחת היתה חיה את חייה בצער רב, פרנסתה היתה בדוחק והיא חיה בעניות ובדלות נוראה. אך נחמה אחת היתה לה בחיים - היה לה בן פיקח וצדיק, וזו היתה נחמתה היחידה עלי אדמות. לילד הזה היא נתנה את כל אהבתה ואת כל חייה. יום אחד הילד חלה ונפל למשכב ממנו לא קם... אני הייתי נוכח בהלוויה שלו. והנה, כאשר הכניסו את הילד לתוך הקבר ובאו לכסות אותו בעפר, ניגשה האשה הצדיקה ואמרה בקול: "ריבונו של עולם! עד היום את האהבה שלי חילקתי לשניים, חצי לך וחצי לילד הזה. כעת הוא מת... עכשיו כל אהבתי נתונה רק לך". אמר ה'חפץ חיים לבתו: "תראי איך אשה פשוטה התנהגה כאשר חרב עליה כל

הישיבה במצרים היתה לייסד מקום תורה מכוחו וכוח אבותיו, כוחות רוחניים שיעמדו לעם ישראל בהיותם בגלות מצרים, וזאת רצה יעקב להדגיש לבניו עוד טרם יירדתם לגלות מצרים שהבסיס לקיומו של עם ישראל הוא בית המדרש ללימוד התורה, ובלעדיו אין חיות, ולכן שלח את יהודה לפניו, ומאחר והקמת הישיבה היתה לדורות, היתה כוננתו של יעקב שהיסודות ייבנו מכוחו שלו ולבנותו בכוונה נכונה כדי שתשרה בו השכינה והתורה שתילמד בו תהא לשמה. אילו יוסף שהיה כבר במצרים היה מקים את בית המדרש, לא היה ניתן ללמוד מכך יסוד זה היאך יש לייסד מקום תורה לרבים. ומה שנשלח דווקא יהודה, כיון שהיתה בו מעלה מיוחדת, שהרי כבר נאמר שאחת מהמתנות שקיבלו ישראל מהקדוש ברוך הוא היא התורה שניתנה לישראל, וכן ביאר הרמב"ם: "אין דברי תורה מתקיימין... ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן, ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה". ההתקשרות לתורה יכולה להווצר רק על ידי מסירות נפש וויתור על רצונות ותאוות העולם הזה. מסירות נפש של יהודה התגלתה בעבר בנסיונותיו להציל את בנימין אחיו עד כדי נכונותו לצאת למלחמה עם מצרים כדי להציל את אחיו, ולכן נבחר דווקא הוא להקים בית תלמוד והוראה בארץ גושן, שגם עצם הקמת מקום תורה צריכה להבנות מתוך מסירות נפש וביטול העצמיים, ומתוך יציקת תוכן של קדושה.

ויפול על צוואריו ויבך על צוואריו (מו, כט). אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע (רש"י) מסופר על הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א שהיה גר בירושלים עיה"ק, שפעם אחת בנו בכורו נאלץ בצעירותו לעזוב את ירושלים ולנסוע לפולין. שנים מספר שהה בפולין, ובאותן שנים נכמר לבו של הצדיק מגעגועים לבנו שאהבו מאד. מקץ שנים אחדות כששב הבן, מילאה שמחה גדולה את לבו של הרבי ויחד עם הצדיק שמחו כל בני העיר. שעת בין הערבים היתה כשהגיע הבן לירושלים, הוא מיהר אל בית מדרשו של אביו להיפגש עמו ולהחיות את נפשו. באותה שעה, התכונן רבי דוד לתפלת ערבית. נעמד הבן לידו, הביט בו אביו רבי דוד רגע קט, אך מילה לא אמר,

עולמה... את הרגע הגדול הזה שבו איבדה את בנה מחמדה, נתנה לקב"ה. זהו עם ישראל! כוחות אלו ירשנו מאבותינו אברהם, יצחק ויעקב".

ויבך על צואריו עוד (מו, כט). אמרו רבותינו מכאן שקרא קריאת שמע (רש"י). הרה"ג רבי ליפמאן ראזענבערג מק"ק קראסנע סיפר, שרבו המהר"ם שיק היה רגיל לנסוע בכל שנה לאיזה כפר סמוך לעיר חוסט כדי לפוש קמעא. ראה בכפר ההוא, שבין מנחה למעריב מעבירים אנשים את הזמן בדברים בטלים. ציוה להם שיקבעו שיעור בלימוד תורה בזמן זה, בהוסיפו, שרבינו היה רגיל בין מנחה למעריב ללמוד עם בעלי הבתים הלכות פסוקות ודינים פשוטים שצריך כל אחד לדעת, עד שכל האנשים הפשוטים ביותר ידעו את כל ההלכות הנוגעות להם. שאל אותו אחד, אם ידעו הלכות רבות כל כך, מדוע קרא להם אנשים פשוטים, השיב להם: "אז איך זאג דיר אז זיי זענען געווען פראסטע יידן – זענען זיי געווען פראסטע יידן" [כשאני אומר לך שהם היו אנשים פשוטים – הם היו אנשים פשוטים] וסיפר לו לדוגמה, שהוא היה רגיל להקשיב לשיעורו זה של רבינו, ופעם אחת לאחר הלימוד שמע שאחד המשתתפים בשיעור אמר לחברו: "ער פרעדיגט וואסער – און טרינקט וויין"... [הוא מטיף מים – ושותה יין] כלומר, שאינו נאה דורש ונאה מקיים. זאת כאשר בשיעור אמר רבינו שבשעת קריאת שמע צריך הקורא להשמיע לאוזניו, כאשר טענו הם בטענם שרבינו בעצמו רק שפתותיו נעות בעת קריאת שמע, וקולו לא ישמע כלל. על כך אמר המהר"ם שיק, שלא כן הדבר, אלא כאשר קרא רבינו את הפסוק הראשון בקריאת שמע, היה רגיל לשפשוף במצחו בדבקות עצומה, ופניו נעשו כאש להבה, עד שכאשר סיים את הפסוק הראשון, היו ידיו נופלות מעיניו בלי כח ונשתנתה צורתו ונתחוררה כסיד. לכן היו רק שפתותיו נעות מרוב דבקות, וכאשר הש"ץ הסתכל בפניו, וראה שפסקו שפתותיו מלנוע, ידע שגמר ואמר "ה' אלוקיכם אמת". ואילו האיש הפשוט הזה, דימה בנפשו שרבינו אינו קורא קריאת שמע כהלכה – "איז ער נישט געווען קיין פראסטער איד?! [האם לא היה אדם פשוט?!].

כל הנפש לבית יעקב...שבעים (מו, כז). עשו, שש נפשות היו... קורא אותן נפשות ביתו (לו, ו) יעקב

שבעים... קורא אותן נפש לפי שהיו עובדים לאל אחד" (רש"י). המהות של ישראל היא אחדות, כי הם מאוחדים סביב הקב"ה ותורתו, נפש – רצון כמו "אם יש את נפשכם", ואצל עשו יש לכל אחד רצונות שלו, וזה כי כל אחד דואג לביתו לחייו הגשמיים, אבל כאשר מתאחדים סביב רצון אחד נקראים נפש, כי הרצון הוא משותף ומאוחד, ולכן גם לא הוזכר ביתו כי אין זה רצונות ארציים אלא רוחניים, תלמידי חכמים נקראים חברים, כי חברתם היא האמיתית.

אמותה הפעם (מו, ל). מובא באמרי פנחס איך לא שאל יעקב ליוסף איך באת לכאן ומה עבר עליך, כי איתא שיעקב לא ידע כלל ממכירת יוסף. וביאר (הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע), כי מה שהיו האבות מדברים הוא בעצמו התורה, ויותר ממה שכתוב בתורה לא דברו כלל (ראה גם אוהח"ק ריש פר' דברים) כי לא היו אנשים פשוטים לדבר דברי הבאי.

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם... (מו, ל). מובא ביחי ראובן רבי יהושע ליב זצ"ל אומר א מוירדיגער פשט ב"אמותה הפעם": ליעקב אבינו היתה בעיה. כל יהודי, בעת שהוא קורא קריאת שמע, מכוון על כך שהוא מוכן למסור את נפשו לבורא עולם, אבל יעקב אבינו לא יכול היה לכוון על כך בשלמות, שכן הקב"ה הבטיח לו שהוא יעמיד שנים עשר שבטים, והנה הוא רואה שחסר אחד. לכן, כל אימת שקרא קריאת שמע, היה אומר לעצמו: "איני יכול למסר את נפשי ולמות, שהרי חסר לי שבט"! אולם עתה, בראותו את יוסף חי, הוא אומר: "אמותה הפעם" עכשיו יכול אני למסור את נפשי, ובקריאת שמע אוכל לכוון בשלמות "אפילו נוטל את נפשך".

כמה ימי שני חיך... ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי (מו, ח-ט). הגאון בעל שאגת אריה נתקבל לעת זקנה, והוא כבן שבעים לרב בעיר מץ. הגיע רבי אריה ליב למץ בשבוע של פרשת "ויגש", ובבואו אל העיר גונבה אליו שמועה שיש בין בעלי הבתים שאין דעתם נוחה ממנו, והם מרננים על מינוי זה של רב 'בא בימים' שכבר הוא ברגלו האחת בעולם האמת. ביום השבת בעמדו לדרוש בבית הכנסת את דרשתו

הראשונה, פתח רבי אריה ליב ואמר: בפרשת השבוע אנו מוצאים שבשעה שבא יעקב אבינו למצרים, שאלו פרעה: "כמה ימי שני חיך?" ועל כך השיב לו יעקב: "ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי", והלא בעצם הדבר מוקשה: ראשית, מה עניין היה לו לפרעה לדעת בן כמה הוא? שנית, מפני מה השיב לו יעקב על שאלה שלא נשאל כלל? הלא על שאלתו של פרעה "כמה ימי שני חיך" היה לו להשיב: "ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה" ודי בכך, מה ראה להוסיף ולומר "מעט ורעים היו ימי שני חיי"? אלא, משראה פרעה שעם בואו של יעקב למצרים נתברכה הארץ, הנילוס עלה והרעב פסק, היה חושש שמא אין אושר זה שמור לו לאורך ימים, ויעקב זקן, לפיכך שאל למספר שנות חייו. אך יעקב ירד לסוף כוונתה של השאלה, ולפיכך השיב "ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים" אני נראה זקן מכפי שאני באמת, בסך הכל אני בן מאה ושלושים שנה, ומעט הוא, "ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי" שהאריכו ימים ממני והיו ימי חייהם מאה ושמונים שנה, ומה שמראה פני זקנים כל כך, זהו משום ש"רעים היו ימי שני חיי" וקפצה עלי הזקנה בלא עת. והוא הדבר, הוסיף רבי אריה לייב וסיים לגבי עצמי, אין אני זקן כפי שאני נראה בעיניכם, הזקנה קפצה עלי מחמת החיים הקשים שידעתי, שסבלתי דחקות ורדיפות ומחלוקות אין קץ, אבל מבטיח אני לכם שאם ירצה השם עוד אוסיף ואשב על כס הרבנות למעלה מעשרים שנה וכך היה.

וילקט יוסף את כל הכסף (מז, יב). כתב הרמב"ן: "שהיה [יוסף] איש אמונים שהביא את כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף... אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף, וקנה לו האדמה... ומצא בזה גם חן בעיני העם, כי ה' הוא המצליח את יראיו". פעם באו אנשים אל הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל בטענה כי הגבאי של בית מדרשם נעשה "גנב", ועל כן רוצים לפטרו מגבאות... שאל אותם רבי חיים: "האם הגבאי היה גנב קודם שמינהו?" והשיבו כי קודם לכן, לא היה גנב. אמר להם רבי חיים: אם כן, מה תרוויחו כשתמנו גבאי חדש, הרי הראשון נעשה גנב רק אצלכם, ואם כן, אם תמנו אחר, גם הוא יעשה "גנב"...

T"01

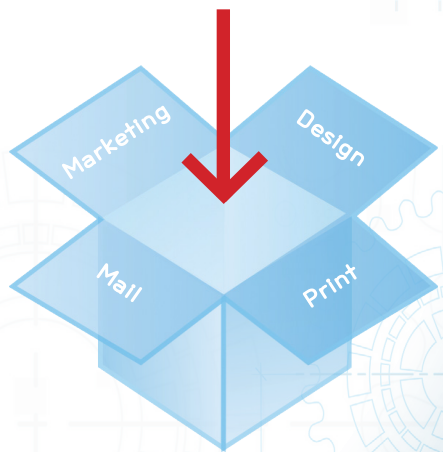
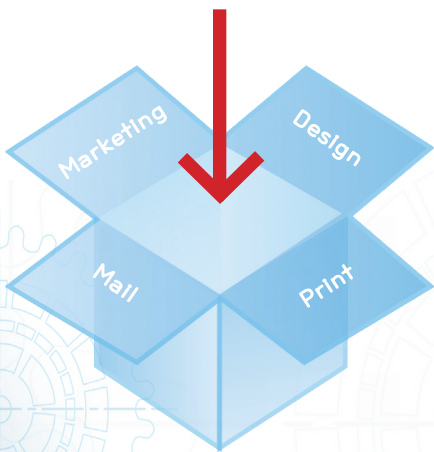

WE DO IT ALL RIGHT HERE. FROM CONCEPT TO COMPLETION.

In The Box

THAT'S WHAT MAKES US

Out of The Box

RAMAPOST. ABOVE AND BEYOND.